

III LUKU

BOLŠEVIKKIPUOLUE

vuosien 1905—1907 VALLANKUMOUKSESSA

1. Vallankumousliike Venäjällä vuoden 1905 edellä. Venäjän ja Japanin sota. Tammikuun yhdeksäs päivä. Venäjän ensimmäisen vallankumouksen alku

Venäjän vallankumous kypsyi useita vuosia. Venäjän taloudelliset ja poliittiset olot olivat muodostuneet 20. vuosisadan alussa sellaisiksi, että ne todistivat ilmeisesti vallankumouksellisen purkauksen olevan lähellä. Venäjällä samoin kuin muuallakin maailmassa kapitalismi oli siihen mennessä ehtinyt korkeimpaan ja viimeiseen kehitysvaiheeseensa, imperiaaliin, jolle on luonteenomaista kapitalistisen järjestelmän kaikkien sosiaalisten ja poliittisten ristiriitojen kärjistyminen äärimmilleen.

Imperialismilla oli Venäjällä omat erikoisuutensa. Oli olemassa pitkälle keskittynyt suurteollisuus, jossa kapitalistiset monopolit saivat yhä enemmän jalansijaa. Lukumäärältään vähäinen ryhmä kapitalisteja isännöi kaikkialla maan teollisuudessa ja rahataloudessa. Tämä korkealle kehittynyt kapitalismi punoutui yhteen talouselämässä ja poliittisessa järjestelmässä säilyneiden erittäin voimakkaiden maaorjuuden jäännösten kanssa. Tärkeimpiä sellaisia jäännöksiä olivat tsaarivalta ja tilanherraluokan maanomistus. Feodalismien (maaorjuuden) jäännökset painoivat leimansa maan koko yhteiskuntarakenteeseen. Niistä johtui, että proletariaatin riisto oli muodoiltaan tavattoman raakaa, talonpoikaisto eli äärimmäisessä kurjuudessa ja ei-venäläisiä kansallisuuksia sorrettiin häikäilemättömästi.

Venäjän proletariaatti joutui kokemaan kapitalistisen riiston kaikki kauhut. Vuosien 1900—1903 taluspula kurjisti työtätekevien asemaa entisestäänkin. Ilmaantui lukuisia työttömien armeija. Työttömiä oli yhteensä yli 200 tuhatta. Pulavuosina kapitalistit alensivat jatkuvasti työläisten palkkoja ja pidensivät työpäivää. Vaikka vuoden 1897 laki rajoitti työajan 11½ tuntiin, työpäivät olivat todellisuudessa useimmissa teollisuuslaitoksissa 12—14-tuntisia.

Työväen toimeentulo ja asunto-olot huononivat pulan aikana jyrkästi. Suurin osa työläisistä asui edelleen kellarihuoneissa, tehtaiden läheisyyteen rakennetuissa parakeissa ja asunokasarmeissa. Jopa porvarillistenkin lehtien täytyi tunnustaa, että „elämä niissä ei eroa sanottavasti pakkotyöväen elämästä”.

V. I. Lenin kirjoitti työväenluokan asemasta:

„Tuhansia ja kymmeniä tuhansia ihmisiä, jotka koko elämänsä ajan ovat raataneet luodakseen muille rikkauksia, tuhoutuu nälänhädän ja alituisen aliravitsemuksen tappamina, kuolee ennen aikaisesta tauteihin, joita hirveät työehdot, kurjat asunto-olot ja levon puute synnyttävät” (Teokset, 5. osa, s. 14).

Työväen talonpoikaiston asema oli tavattoman raskas. Tilanherrojen, etuoikeutetun aatelissäädyn, käsiin oli keskittynyt suuria aloja parasta maata. Vuonna 1905 10,5 miljoonaa maanorjuudellisen riiston köyhdyttämää ja rasittamaa talonpoikaistaloutta omisti 75 miljoonaa desjatiinaa, ja melkein yhtä paljon — 70 miljoonaa desjatiinaa — oli 30 tuhannen suurtilanomistajan hallussa. Maanpuute pakotti talonpojat vuokraamaan maata tilanherroilta orjuuttavilla ehdoilla. Talonpojat maksoivat maasta lähes puoli miljardia kultaruplaa vuosittain.

Tilanherrain lisäksi talonpoikia orjuuttivat myös kulakit. Kulakit olivat keskittäneet käsiinsä puolet kaikista talonpoikain maista ja enemmän kuin puolet työjuhtakannasta. Kulakisto rikastui, mutta laajat talonpoikaisjoukot köyhtyivät. Pelkästään 19. vuosisadan viimeisten kymmenen vuoden aikana hevosettomien ja vain yhden hevosen omistavien talouksien luku kasvoi 5,7 miljoonasta 6,6 miljoonaan. Katovuodet ja nälänhätä olivat talonpoikaiston valtaenemmistön vakainaisia elämänkumppaneita. Talonpoikaisväestöstä lähti joka vuosi 8—9 miljoonaa henkeä ansiotöihin tehtaisiin, rautatierakennuksille, hakkuu- ja uittotöihin, sekatyöläisiksi kaupunkeihin ja jokisatamiin, rengeiksi ja päiväläisiksi kulakkitalouksiin.

Pienimmistäkin esivaltaa vastaan tehdyistä „rikkomuksista” tai verojen maksussa tapahtuneesta viivästymisestä talonpoikia ruoskittiin ja heidän omaisuuttaan myytiin. Ruumiinrangaistuksia sovellettiin talonpoikiin virallisesti aina vuoteen 1903 ja tosiasiallisesti myöhemminkin.

V. I. Lenin kirjoitti talonpoikien elämästä vuoden 1905 aattona:

„Koko reforminjälkeinen nelikymmenvuotiskausi on ollut tätä yhtämittaista epätalonpoikaistumista, hidasta ja tuskallista kuolemista. Talonpojan elintaso poljettiin kurjuuden tasalle: hän asui samoissa suojissa elukkain kanssa, kävi ryysyissä, söi maltsaa... Talonpojat olivat

alituaisesti nälänhädässä ja katovuosina, jotka toistuivat yhä useammin ja useammin, heitä kuoli kymmeniä tuhansia nälkään ja kulkutauteihin” (T e o k s e t, 4. o s a, s. 405).

Tilanherrojen ja kapitalistien harjoittaman sorron teki kaksin verroin raskaammaksi se mielivalta, johon kaikkea elävää ja edistyksellistä vainonnut tsaarin itsevaltius oli syyllistynyt. Armeija, poliisi- ja oikeuslaitos, koko tsaristinen valtiojärjestelmä suojeli riistäjien etuja.

Kaikenlaatuinen sorto — tilanherrojen ja kapitalistien harjoittama sorto, kansallisuussorto — yhdessä itsevaltiuden despoottisen poliisikomennon kanssa teki kansanjoukkojen aseman sietämättömäksi, kärjisti ja syvensi tavattomasti luokkaristiriitoja. Yhteiskuntakehityksen oleelliset tarpeet, työväen ja talonpoikien elinedut vaativat pakottavasti ennen kaikkea tilanomistajien herruuden ja tsaristisen monarkian hävittämistä. Vain vallankumous saattoi ratkaista nämä tehtävät.

Vallankumousta välittömästi edeltäneinä vuosina työväenluokan ja talonpoikaiston poliittinen aktiviteetti lisääntyi ja niiden mieliala vallankumouksellistui nopeasti. Näinä vuosina proletariaatti asettui avoimesti kaikkia riistäjäluokkia ja tsaarin hallitusta vastaan, esittäen vaatimuksia, jotka olivat omiaan yhdistämään maan kaikkia demokraattisia voimia. Eräissä teollisuuskaupungeissa järjestettiin v. 1904 poliittisia lakkoja ja mielenosoituksia. Joulukuussa puhkesi bolševistisen komitean johtama mahtava Bakun proletaarien lakko. Lakko päätyi työläisten voittoon. Bakun työläisten joukkoliike aiheutti myötätuntolakkoja Pietarissa ja muissa Venäjän kaupungeissa.

Työväenluokka oli vallankumouksellisessa aktiivisuudessaan esimerkkinä talonpoikaistolle. Talonpojat nousivat eri puolilla Venäjää yhä useammin taisteluun. Työväenluokan ja talonpoikaiston esiintymiset vaikuttivat poliittisesti muihin yhteiskunta-kerroksiin. Ylioppilaat alkoivat liikehtiä vaatien poliittisia vapauksia.

Bolševikit opettivat proletariaattia käyttämään kaikkia tsaarivaltaa vastustavia aineksia vallankumouksen hyödyksi paljastaen samaan aikaan johdonmukaisesti liberaalisen porvariston politiikan ja sen pyrkimykset sopia tsaarihallituksen kanssa.

Puolan, Baltian maiden, Suomen, Taka-Kaukasian ja muiden alueiden kansallinen porvaristo oli oppositiomielisempää kuin venäläinen porvaristo, koska tsaristinen monarkia harjoitti paitsi poliittista ja maaorjuudellista myös kansallista sortoa. Sorrettujen kansallisuuksien porvaristo halusi vapautua venäläisestä tsaarivallasta päästäkseen tilanteen herraksi ja voidakseen riistää vapaasti työtätekeviä. Mutta kapitalismin kehityksen seurauksena näiden kansakuntien sisällä muodostui työväenluokka, joka kävi luokkataistelua paitsi tsaarivaltaa, myös

„omaa” kansallista porvaristoaan vastaan. Sen vuoksi Venäjän kansallisten alueiden porvaristo oli perin epäjohdonmukainen oppositiomielisyydessään ja myöntyi sopimaan tsaarivallan kanssa. Vaikka Puolan suurporvaristo, aatelisto ja papisto tahtoivatkin Puolaan nähden suoritettavan pikku uudistuksia, ne suhtautuivat sovinnollisesti venäläiseen tsaarivaltaan, koska se suojeli heidän luokkaetujaan. Suomen kansan sorretusta asemasta huolimatta Suomen porvaristo ja suurmaanomistajat korostivat, että ne pysyvät lojaalisina tsaarivallalle. Latviassa ja Eestissä saksalaiset tilanherra-paronit olivat tsaarin hallituksen tukena. Monet heistä samoin kuin Gruusian ja Suomen tilanomistaja- ja porvaristoluokan huippukerrostien edustajat olivat korkeissa viroissa tsaarivallan hallituskoneistossa.

Vain työväenluokka taisteli johdonmukaisesti kaikkinaista kansallisuussortoa vastaan vaatiensa tsaarivallan sortamille kansoille täydellistä itsemääräämisoikeutta. Sorrettujen kansallisuuksien proletariaatti nousi venäläisen työväen esimerkkiä seuraten yhä useammin taisteluun tsaarivaltaa vastaan ja vastustamaan maaorjuudellista, luokka- ja kansallisuussortoa.

Laajenevan vallankumousliikkeen vaikutuksesta tsaarin hallitus pyrki saamaan liberaalisen porvariston puolelleen tekemällä sille vähäisiä myönnytyksiä. Vuoden 1904 lopulla alkoi, kuten siihen aikaan sanottiin, „vapaamielisyiden kevät”. Hallitus salli porvariston ja semstvoelinten järjestää edustajakokouksia ja juhlapäivällisiä. Liberaalisen porvariston ja tilanomistajain edustajat pitivät näissä tilaisuuksissa puheita perustuslain tarpeellisuudesta ja siitä, ettei olisi haitaksi, jos porvariston edustajia saataisiin lähemmäksi hallitusvaltaa.

Menševikit esittivät „semstvokampanja”-suunnitelmansa. He kehottivat työläisiä käymään juhlatilaisuuksissa taivuttamassa porvaristoa esiintymään tsaarin hallituksen edessä kansan nimissä. Työväki jätettiin siten laahustamaan liberaalisen porvariston perässä.

Tämän vastapainoksi bolševikit kehottivat työväkeä marssimaan kaduille eikä liberaalien juhliin, osoittamaan mieltään itsevaltiutta vastaan kaikkien taistelevien vallankumouksellisten voimien eturinnassa. Bolševikkien ja menševikkien väliset erimielisyydet syvenivät siis vuoden 1905 edellä hyvin jyrkästi. Niiden erimielisyyksien lisäksi, joita oli syntynyt II edustajakokouksessa organisaatiokysymyksistä ja jotka olivat kärjistyneet jatkuvasti, syntyi erimielisyyttä taktiikkakysymyksissä, siitä, millainen tuli olla puolueen linjan voimistuvassa vallankumousliikkeessä.

Tammikuussa 1904 puhjennut Japanin sota kärjisti kaikkia Venäjän yhteiskuntaelämän ristiriitoja ja joudutti vallankumoustopahtumia. Venäjän ja Japanin sota oli ensimmäisiä imperialismin aikakauden sotia. Sen perussyynä oli japanilaisen ja

venäläisen imperialismin intressien yhteentörmäys. Japanin hallitsevat luokat olivat ryöstäneet Kiinaa monia vuosia. Japani pyrki valtaamaan Korean ja Mantšurian, lujittamaan asemiaan Aasian mantereella. Tsaarivalta, jonka V. I. Lenin luonnehti „sotilaallis-feodaaliseksi imperialismiksi”, harjoitti vuorostaan omaa anastuspolitiikkaansa Kaukoidässä. Sinne perustettiin toimilupien nojalla liikeyrityksiä tsaarin ja häntä lähinnä olevien piirien itsekkäitä etuja silmällä pitäen. Venäjän porvaristo etsi uusia markkina-alueita.

Aavistaan joutuvansa vastakkain muiden imperialististen valtioiden kanssa Japani valmistautui voimaperäisesti sotaan. Se sai rahallista ja diplomaattista tukea Amerikan ja Englannin imperialismilta, joka kannusti Japania hyökkäämään Venäjälle laskelmoiden sodan heikentävän sekä Japania että Venäjää. Venäjä ei ollut valmis sotaan. Mutta tsaarivalta harjoitti seikkailupolitiikkaa luullen saavansa sodan avulla estetyksi lähestyvän vallankumouksen. „Helppo” voitto Japanista olisi tsaarivallan laskelmien mukaan tuonut uusia alusmaita, uusia vientimarkkinoita, kohottanut itsevaltiuden arvovaltaa ja auttanut murskaamaan sisäisen vallankumousliikkeen.

Tsaarivallan laskelmat osoittautuivat paikkansapitämättömiksi. Tietäen hyvin, etteivät tsaarin armeija ja laivasto olleet taisteluvalmiita, Japanin imperialistit hyökkäsivät salakavalasti, sotaa julistamatta Venäjän Tyynenmeren eskaaderin ja Port Arthurin linnoituksen kimppuun. He antoivat yllättäen raskaan iskun Kaukoidässä oleville Venäjän sotavoimille.

Venäläiset joukot taistelivat urhoollisesti. Mutta sotaan valmistautumattomana, lahjattomien ja taitamattomien kenraalien (kuten Kuropatkinin) sekä amiraalien (kuten Rožestvenskin) johtamana tsaarin armeija kärsi tappion toisensa jälkeen. Ensimmäisen ja toisen Tyynenmeren eskaaderin tuho, maajoukkojen tappio Mukdenin edustalla ja Port Arthurin kukistuminen puhuivat siitä, että sota oli menetetty. Tsaarin itsevaltius oli kärsinyt häpeällisen tappion.

Sodan yhteydessä VSDTP:n oli ensi kerran ratkaistava kysymys, miten työväenluokan on suhtauduttava oman maan hallituksen käymään imperialistiseen sotaan. V. I. Lenin, bolševikit antoivat selvän vastauksen tähän kysymykseen. Sotaa ei käyty Venäjän eikä Japanin kansojen etujen vuoksi, vaan tsaarin itsevaltiuden ja Venäjän imperialismin sekä toisaalta Japanin imperialismin ja Japanin hallitsevien luokkien etujen vuoksi. Sen tähden bolševikit vastustivat sotaa, selittivät kansalle sen olevan luonteeltaan epäoikeutettua ja kehottivat taistelemaan sotaa käyvää itsevaltiutta vastaan.

Bolševikkipuolue oli ainoa sosialidemokraattinen puolue, joka esitti tunnuksiksi oman maansa hallituksen tappion sodassa. Bolševikit todistivat, että tsaarivallan tappio sodassa ei merkitse kansan tappiota, vaan päinvastoin koituu kansan hyödyksi.

Tsaarivallan tappio johtaa vallankumouksen puhkeamiseen Venäjällä, auttaa kukistamaan tsaarivallan ja auttaa kansanvallankumousta voittoon. V. I. Lenin kirjoitti:

„Venäjän vapausasia ja Venäjän (sekä maailman) proletariaatin sosialismin puolesta käymän taistelun asia riippuu hyvin suuresti itsevaltiuden sotilaallisista tapoista” (Teokset, 8. osa, s. 39).

Tämän leniniläisen linjan mukaista oli myös bolševististen paikallisjärjestöjen toiminta työläisten, talonpoikien, sivistyneistön ja armeijaan kutsuttujen sotamiesten keskuudessa. Ne julkaisivat julistuksia ja lentolehtisiä, joissa tehtiin selkoa sodan todellisista syistä ja paljastettiin tsaarin itsevaltius. Bolševikit kehottivat taistelemaan sotaa ja tsaarivaltaa vastaan. Bolševikkien vallankumouksellis-marxilainen asenne Venäjän ja Japanin sotaan nähden auttoi heitä sittemmin ottamaan oikean linjan vuosien 1914—1918 imperialistisessa sodassa.

Menševikkien asennoituminen oli toisenlaista. He esittivät tunnuksen „rauha hinnalla millä hyvänsä” sitomatta tätä tunnusta itsevaltiuden vastaiseen vallankumoukselliseen taisteluun. Täten menševikit pohjustivat sen ilmi puolustuskantaisen toimintaohjelmansa, jota he noudattivat vuosien 1914—1918 sodassa.

Sotaan suhtauduttiin Venäjällä alun alkaen epäsuopeasti. Kaikki vallankumoukselliset ja demokraattiset kansankerrokset käsittivät Venäjän armeijan tappion olevan seurausta ei ainoastaan sotalaitoksen, vaan koko itsevaltiuden mädännäisyydestä. Japanin sodassa kärsitty tappio oli mitä ankarin isku tsaarin hallituksen arvovallalle.

Venäjän ja Japanin sota toi uusia onnettomuuksia työkanalalle. Se järkytti talouselämää, saattoi kulkulaitoksen sekasortoon ja tyhjensi valtion kassan. Elämä kävi maassa yhä kalliimmaksi. Työläisten reaalipalkat laskivat melkein 25 prosenttia. Samaan aikaan porvariston huippukerrokset ja intendentuurin virkamiehet kahmivat ennenkuulumattomia voittoja. Maaseudulla asepalveluskutsunnat veivät talonpoikaisperheistä työkykyiset miehet, aiheuttivat nurinaa ja tyytymättömyyttä talonpoikien keskuudessa.

Sota oli viimeinen pisara, joka sai kansan kärsivällisyyden läikähtämään yli laidan. Maassa muodostui syvä vallankumouksellinen kriisi.

Tsaarin hallitus koetti kaikin keinoin hillitä vallankumousliikettä. Siinä tarkoituksessa se käytti hyväkseen kaikkia mahdollisia, jopa mitä katalimpiakin keinoja. Pappi Gapon perusti v. 1904 ohranan toimeksiannosta Pietarin työläisten keskuuteen zubatovilaista järjestöä muistuttavan yhdistyksen. Tammikuun alussa 1905, kun Putilovin tehtaalla puhkesi lakko, jota muiden tehtaiden työläiset tukivat, Gapon esitti provokaatiotarkoituk-

sessä ehdotuksen, että työläiset lähtisivät kulkueena Talvipalatsille viemään anomuskirjelmää tsaarille.

Bolševikit eivät kyenneet estämään sitä. Menševikkien hajotustoiminnan tuloksena Pietarissa oli VSDTP:n II edustajakokouksen jälkeen kolme sosialidemokraattista järjestöä: Pietarin bolševistinen komitea, Pietarin menševikkien ryhmä ja sovittelijain ryhmä (primirenetsit). Sosialidemokraattisten järjestöjen tällainen tila vaikutti haitallisesti pääkaupungin työväenliikkeeseen.

Bolševikit paljastivat Gaponin provokatorisen hankkeen ja varoittivat, että tsaari voi järjestää työläisille verilöylyn. Pietarin komitean lentolehtisessä sanottiin:

„Vapaus ostetaan verellä, vapaus valloitetaan ase kädessä, ankarissa taisteluissa. Älkäämme pyytäkö tsaarilta, älkäämme edes vaatiko häneltä, älkäämme nöyristelkö vannoutuneen vihollisemme edessä, vaan syöskäämme hänet valtaistuimelta... Työläisten vapautus voi olla vain työläisten oma asia, teidän on turhaa odottaa vapautta niin papeilta kuin tsaareiltakin... Alas sota! Alas itsevaltiutus! Eläköön kansan aseellinen kapina! Eläköön valankumous!”

Työläisten kokouksiin osallistuneiden bolševikkien vaikutuksesta anomuskirjelmään sisällytettiin sellaiset vaatimukset kuin poliittisista syistä tuomittujen yleinen armahtaminen, poliittinen vapaus, ministerien edesvastuu kansaan nähden, kaikkien yhdenvertaisuus lain edessä, työn oikeus taistella pääomaa vastaan, omantunnonvapaus, 8 tunnin työaika ja useat muut sosialidemokraattisen ohjelman mukaiset vaatimukset. Anomuskirjelmä päättyi sanoihin, joista ilmeni työtätekevien raskas asema: „Kärsivällisyytemme on lopussa. Meille on koittanut se kauhea hetki, jolloin kuolema on parempi kuin sietämättömien kärsimysten jatkuminen... Meillä on vain kaksi tietä: joko tie vapauteen ja onneen tahi tie hautaan...”

Mutta siihen aikaan suuri osa työläisistä uskoi yhä vielä tsaariin. Sunnuntaina tammikuun 9. päivänä yli 140 tuhatta Pietarin työläistä lähti rauhallisena kulkueena kirkkolippuja, ikoneja ja tsaarin muotokuvia kantaen Talvipalatsille.

Bolševikkien varoitukset osoittautuivat oikeiksi. Tsaarin käskystä sotaväki otti aseettomat työläiset, heidän vaimonsa ja lapsensa vastaan yhteislaukauksin, sapelin- ja nagaikaniskuun. Yli tuhat henkeä sai surmansa, lähes viisi tuhatta haavoittui.

Pääkaupungin työtätekevän väestön keskuudessa nousi suutumuksen myrsky. „Meillä ei ole enää tsaaria! huusivat tuhannet ihmiset petomaisesta verilöylystä järkyttyneinä. Työläiset alkoivat aseistautua. He torjuivat sankarillisesti Pietarin kaduilla sotamiesten ja kasakkain rynnäköit.

Siitä lähtien tammikuun 9. päivää on sanottu Verisunnun-taiksi. Tämä päivä edisti suuresti Venäjän työläisten poliittista heräämistä. Työläisille selvisi, kenen etuja tsaari ja tsaarin hallitus puolustavat. Työläisten usko tsaariin oli hävitetty kivääritulella. Vastaukseksi Talvipalatsin edustalla suoritettuihin ampumisiin kaikkialla maassa puhkesi vastalauselakkoja. Työläisten ja sotaväen aseelliset yhteenotot jatkuivat Pietarissa tammikuun 10. p:nä. Moskovassa alkoi tammikuun 10. p:nä yleislakko. Riian proletariaatti julisti tammikuun 13. p:nä lakon ja järjesti poliittisen mielenosoituksen. Poliisivoimien kanssa syntyneessä kahakassa sai surmansa 70 ja haavoittui lähes 200 henkeä. Tammikuun 14. p:nä puhkesi yleislakko Varsovassa. Tiflisissä tammikuun 18. p:nä puhjenneesta yleislakosta alkoi poliittisten lakkojen kausi Taka-Kaukasian kaupungeissa.

Saatuana ensimmäiset tiedot tammikuun 9. p:n tapahtumista V. I. Lenin kirjoitti:

„Työväenluokka sai suurenmoista kansalaissoitaopetusta; proletariaatin vallankumouksellinen kasvatus edistyi päivässä pitemmälle kuin mitä se olisi voinut edistyä harmaan, arkisen, tylsän elämän kuukausina ja vuosina. Pietarin sankarillisen proletariaatin tunnus: „kuolema tahi vapaus!” kiirii nyt kaikuna kautta koko Venäjän” (Teokset, 8. osa, ss. 82—83).

Vuoden 1905 tammikuun 9. päivä nostatti työväen joukot kaikkialla maassa taisteluun tsaarivaltaa vastaan. Pelkästään tammikuussa 1905 osallistui lakkoihin 440 tuhatta työläistä, siis enemmän kuin koko edellisenä kymmenvuotiskautena.

Tammikuun 9. päivän jälkeen tapahtumat kehittyivät myrskyn lailla. Maassa *alkoi vallankumous*.

Vuoden 1905 vappuna oli lähes 200:ssa Venäjän kaupungissa poliittisia lakkoja, joiden tunnuksena oli „Alas itsevaltius!”. Vapunpäivän lakot ja mielenosoitukset Puolan kaupungeissa päättyivät laajaan aseelliseen yhteenottoon sotaväen kanssa. Bakussa lakko jatkui kaksi viikkoa.

Proletariaatin taistelu sai myös satamiljoonaisen talonpoikaismassan keskuudessa aikaan vallankumouksellista kuohuntaa. Jo helmikuussa 1905 puhkesi talonpoikaislevottomuuksia Orelin, Voronežin ja Kurskin kuvernementeissa. Talonpoikien liikehtiminen levisi kuvernementista toiseen. Keväällä talonpojat ryhtyivät omavaltaisesti kyntämään tilanherrojen omistamia maita, laiduntamaan karjaansa tilanherrojen mailla ja valtaamaan niittymaita. Tämä liikehtiminen oli erikoisen voimakasta Volganvarren seuduilla, Baltian maissa, Taka-Kaukasiassa ja Puolassa. Kylissä järjestettiin kokouksia ja mielenosoituksia. Keväällä 1905 oli monin paikoin sosialidemokraattien järjestämiä maataloustyöläisten lakkoja.

2. Bolševikkien arvio vallankumouksen luonteesta, liikkeelle-panevista voimista ja tehtävistä. Puolueen III edustajakokous

Puolueen lujittamisella ja sillä, mitä linjaa puolue noudattaisi vallankumouksessa, oli ratkaiseva merkitys työläisten ja talonpoikien vallankumouksellisen taistelun menestyksellisen johtamisen mielessä. Mutta menševikkien hajotustoiminnan tuloksena VSDTP oli siihen aikaan jakautunut kahtia. II edustajakokouksen jälkeen puoluetta oli vaivannut syvälinen kriisi, minkä pohjimmaisena syynä oli, kuten V. I. Lenin sanoi, „II edustajakokouksen vähemmistön sitkeä haluttomuus alistua sen enemmistön tahtoon” (Teokset, 8. osa, s. 433).

V. I. Lenin toimi tarmokkaasti saadakseen mahdollisimman pian koolle III edustajakokouksen, joka määritteli, minkälaista taktiikkaa puolueen tuli noudattaa alkaneessa vallankumouksessa, ja tiivistäisi sen rivejä VSDTP:n ohjelman pohjalla.

Edustajakokoukseen oli kutsuttu kaikkia VSDTP:n järjestöjä, mutta menševikit kieltäytyivät osallistumasta edustajakokouksen työhön ja kokoontuivat erikseen Geneveen. Osanottajien vähälukuisuuden vuoksi (kokoukseen saapui edustajia ainoastaan 9 komiteasta) menševikit eivät rohjenneet nimittää kokousta edustajakokoukseksi, vaan julistivat sen puolueytöntekijäin konferenssiksi.

III edustajakokous pidettiin Lontoossa huhtikuun 12.—27. p:nä 1905. Siinä oli saapuvilla 38 osanottajaa 20 bolševistisesta komiteasta, etupäässä suurten teollisuuskeskusten edustajia. Edustajakokouksen työtä johti V. I. Lenin. Osanottajien joukossa olivat mm. A. A. Bogdanov, V. V. Vorovski, R. S. Zemljatška, N. K. Krupskaja, M. M. Litvinov, A. V. Lunatšarski, M. G. Tshakaja.

Edustajakokouksessa käsiteltiin laajenevan vallankumouksen peruskysymyksiä ja määriteltiin proletariaatin tehtävät vallankumouksen johtajana. Käsiteltävinä olivat sellaiset kysymykset kuin aseellinen kapina, suhtautuminen hallituksen taktiikkaan kumouksen edellä, väliaikainen vallankumoushallitus, suhtautuminen talonpoikaisliikkeeseen, puolueesta irronnut osa (menševikit), VSDTP:n julkinen poliittinen esiintyminen ym.

„Venäjän proletariaatti”, sanottiin VSDTP:n III edustajakokouksesta annetussa tiedotuksessa, jonka oli kirjoittanut V. I. Lenin, „pystyy täyttämään velvollisuutensa loppuun saakka. Se pystyy asettumaan aseellisen kansankapinan johtoon. Se ei pelästy väliaikaiseen vallankumoushallitukseen osallistumisen vaikeaa tehtävää, jos tuo tehtävä lankeaa sille. Se pystyy torjumaan kaikki vastavallankumoukselliset yritykset, musertamaan armotta kaikki vapauden viholliset, puolustamaan omalla ruumiillaan

demokraattista tasavaltaa, ajamaan vallankumouksen tietä läpi koko minimiohjelmamme. Venäjän proletaarien ei ole pelättävä, vaan kiihkeästi toivottava tällaista lopputulosta. Voittamalla tulevassa demokraattisessa vallankumouksessa me astumme siten jättiläisaskelen kohti sosialistista päämääräämme, päästämme koko Euroopan vapaaksi taantumuksellisen sotilasvallan raskaasta ikeestä ja autamme veljiämme, koko maailman tietoisia työläisiä... kulkemaan nopeammin, päättäväisemmin ja rohkeammin sosialismia kohti” (s a m a, ss. 429—430).

III edustajakokouksen hahmottelema strateginen suunnitelma edellytti, että vallankumouksen ensimmäisessä vaiheessa proletariaatti, liittoutuen koko talonpoikaiston kanssa ja eristäen porvariston, taistelee porvarillis-demokraattisen vallankumouksen *voiton* puolesta, mikä merkitsee itsevaltiuden kukistamista ja demokraattisen tasavallan pystyttämistä, maaorjuuden kaikkien jäännösten hävittämistä. Tällöin työväenluokan velvollisuutena ei ole vain välitön osallistuminen porvarillis-demokraattiseen vallankumoukseen ja antaumuksellinen taistelu sen voiton puolesta, vaan myös vallankumouksen johtaminen. Seuraavassa vaiheessa proletariaatin täytyy taistella porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kehittämiseksi viivyttelämättä sosialistiseksi vallankumoukseksi.

Venäjän porvaristo oli kyvytön johtamaan vallankumousta ja viemään sen päätökseen, koska se ei ollut kiinnostunut itsevaltiuden kukistamisesta, vaan pyrki ainoastaan rajoittamaan tsaarin valtaa ja sopimaan tsaarivallan kanssa. Monarkian ja maaorjuuden jäännösten säilyminen oli porvaristolle edullista, koska se saattoi nojautua niihin taistellesaan proletariaattia vastaan. Työväenluokan liittolaisena saattoi olla vain talonpoikaisto, joka pyrki tekemään lopun maaorjuuden jäännöksistä maaseudulla, saamaan käsiinsä tilanherrojen maat ja vapautumaan tsaarin sekä tilanherrojen ikeestä. Kaiken tämän talonpoikaisto saattoi saavuttaa ainoastaan vallankumouksen täydellisen voiton tuloksena.

Tätä strategista suunnitelmaa vastaavaksi edustajakokous suunnitteli myös puolueen taktillisen linjan ja totesi, että puolueen ja työväenluokan tärkein ja ensivuoroinen tehtävä on *aseellisen kapinan* järjestäminen. Lähtien siitä, että proletariaatti esittää johtavaa osaa yleisdemokraattisessa vallankumousliikkeessä, edustajakokous osoitti, että „proletariaatin järjestäminen välittömään, aseellisen kapinan muodossa tapahtuvaan taisteluun itsevaltiutta vastaan on puolueen tärkeimpiä ja kiireellisimpiä tehtäviä nykyisenä vallankumouksellisena ajankohtana” („N K P ... p ä ä t ö s l a u s e l m i n a”, I o s a, s. 77). Kaikkia puoluejärjestöjä kehoitettiin tekemään proletariaatille selkoa ei ainoastaan tulevan aseellisen kapinan poliitti-

sesta merkityksestä, vaan myös sen käytännöllisestä järjestelypuolesta.

Edustajakokous tähdensi, että kumouksen edellä ja sen aikana järjestetyillä poliittisilla joukkolakoilla on erikoisen tärkeä merkitys. Se kehotti ryhtymään mitä tarmokkaimpiin toimenpiteisiin proletariaatin aseellisten voimien järjestämiseksi, laatimaan ennakolta aseellisen kapinan suunnitelman sekä huolehtimaan kapinan välittömästä johtamisesta perustamalla sitä varten erikoisryhmiä puolueyöntekijöistä.

Tärkeimpiä edustajakokouksessa käsiteltyjä taktillisia kysymyksiä oli kysymys väliaikaisesta vallankumoushallituksesta, joka syntyisi tsaarivallan kukistumisen ja kansan vallankumouksen voiton tuloksena. Bolševikit olivat sitä mieltä, että väliaikaisen vallankumoushallituksen tulee olla voittaneiden luokkien diktatuurihallitus, ts. sen tulee olla *proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellisdemokraattista diktatuuria*.

Edustajakokous määritteli linjan, jota puolueen tuli noudattaa talonpoikaisliikkeeseen nähden vallankumouksen nousukaudella. III edustajakokous esitti vaatimuksen tilanherrojen, kruunun, kirkon, luostarien maiden ja apanaasimaiden konfiskoinnista (ts. korvauksettomasta pakkoluovutuksesta talonpoikien hyväksi). Tässä vaatimuksessa ilmeni konkreettisesti, että bolševikkien linjana oli työväenluokan liittoutuminen koko talonpoikaiston kanssa porvarillis-demokraattisessa vallankumouksessa. Tämä vaatimus oli omiaan nostamaan talonpoikaistoa taisteluun itsevaltiaan tsaarin ja tilanherrojen valtajärjestelmää vastaan. Edustajakokous kehotti perustamaan vallankumouksellisia talonpoikaiskomiteoita kaikkialle ja viipymättä sekä suorittamaan vallankumouksellisdemokraattisia uudistuksia alhaalta käsin. Kaikki puoluejärjestöt velvoitettiin myös „pitämään pyrkimysperänään maalaisproletariaatin itsenäistä järjestämistä, sen liittämistä yhteen kaupunkilaisproletariaatin kanssa sosialidemokraattisen puolueen lipun alle ja sen edustajien saamista talonpoikaiskomiteoihin” („N K P ... p ä ä t ö s l a u s e l m i n a”, I o s a, s. 81).

Täten bolševikit saattoivat liikkeelle valtavat talonpoikaisreservit, jotka olivat valmiit taistelemaan itsevaltiutta vastaan yhdessä kaupunkiproletariaatin kanssa ja sen johtamina.

Päätöslauselmassaan „Puolueesta irtautuneesta osasta” edustajakokous tuomitsi menševikkien opportunistiset katsomukset niin organisaatio- kuin taktiikkakysymyksissäänkin. Ottaen huomioon, että vallankumouksen laajetessa proletariaatin voimien yhdistäminen oli ehdottoman välttämätöntä, edustajakokous katsoi samalla sallittavaksi, että menševikkejä kannattaneet puolueen jäsenet, eritoten työläiset, osallistuvat puoluejärjestöjen toimintaan, kuitenkin ehdolla, että he alistuvat puolueen edustajakokousten päätöksiin, noudattavat puolueen sääntöjä ja puoluekuria. Keskuskomitean tehtäväksi annettiin laskea hajalle

ne menševistiset järjestöt, jotka kieltäytyvät tunnustamasta III edustajakokouksen päätöksiä.

III edustajakokous muutti sääntöjen ensimmäisen pykälän sanamuotoa, joka oli hyväksytty Martovin ehdotuksesta II edustajakokouksessa. Se hyväksyi sääntöjen ensimmäisen pykälän sanamuodoksi Leninin ehdottaman sanamuodon. Tällä seikalla oli erittäin tärkeä merkitys myöhemmin jatkettaessa taistelua uudentyypin puolueen lujittamiseksi. Yksi tärkeimpiä leniniläisiä organisaatioperiaatteita tuli näin ollen vahvistetuksi VSDTP:n säännöissä.

Edustajakokous teki lopun puolueessa vallinneesta kaksikeskusjärjestelmästä (Keskuskomitea ja Pää-äänenkannattaja) ja valitsi yhden johtavan keskuselimen — Keskuskomitean. Sen johdosta, että „Iskra” oli joutunut menševikkien käsiin ja ajoi opportunistista linjaa, III edustajakokous antoi Keskuskomitean tehtäväksi perustaa uuden pää-äänenkannattajan, „Proletaari” lehden. Lehden toimittajaksi valittiin V. I. Lenin.

Menševikit antoivat Geneven konferenssissaan aivan toisen arvion vallankumouksen luonteesta, liikkeellepanevista voimista ja tehtävistä. Heidän mielestään Venäjän vallankumouksen tuli, samoin kuin aikaisemmin Länsi-Euroopan vallankumousten, tapahtua porvariston johdolla ja johtaa, jos se voitti, porvariston herruuteen.

Menševikit väittivät, että proletariaatilla ei ole itsenäisiä tehtäviä vallankumouksessa. He olivat sitä mieltä, että työväen tehtävänä on tukea porvaristoa ja huolehtia siitä, ettei porvaristo luopuisi vallankumouksesta joukkojen päättäväisen vallankumouksellisen toiminnan seurauksena. Menševikit vastustivat sitä, että proletariaatti esittäisi johtavaa osaa vallankumouksessa, eivätkä tunnustaneet myöskään talonpoikaiston vallankumouksellista osuutta.

Menševikit vastustivat erikoisen kiihkeästi aseellisen kapinan järjestämistä, mikä vastasi täydellisesti heidän opportunistista työväenliikkeen „vaistonvaraisuuden teoriaansa” ja heidän kielleistä suhtautumistaan siihen, että puolueella olisi aktiivinen johto-osuus vallankumouksessa. Kapina, he sanoivat, on vaistonvarainen prosessi eikä sitä voida valmistella. Plehanov, Axelrod, Martov sekä muut menševikkijohtajat todistelivat, että kapina vain säikäyttäisi pois porvariston ja että kapinan valmistelu ei ole työväenluokan puolueen asia. Tässä kuten kaikessa muussakin kautta koko linjan menševikit omaksuivat pääasiallisesti saman asenteen kuin II Internationalen opportunistit.

VSDTP:n III edustajakokous määritteli ilman menševikkejä ja menševikkejä vastaan taistellen sen linjan, jota puolue oli noudattava alkaneessa vallankumouksessa. Bolševikit olivat tosiasiallisesti itsenäinen puolue, jolla oli oma ohjelmansa, omat sääntönsä, oma taktillinen linjansa, omat järjestönsä, omat sanomalehtensä ja Keskuskomiteansa. Kaksi edustajako-

kousta — kaksi puoluetta. Sellaiseksi luonnehti V. I. Lenin VSDTP:ssa v. 1905 vallinneen tilanteen.

III edustajakokouksen päätöksiä, puolueen strategista suunnitelmaa ja taktillista linjaa V. I. Lenin perusteli kaikinpuolisesti kirjassaan „Sosialidemokratian kaksi taktiikkaa demokraattisessa vallankumouksessa”. Tämä teos, joka antoi erittäin suuren panoksen tieteellisen sosialismin teoriaan, on kirjoitettu kesä- ja heinäkuussa 1905.

V. I. Lenin tutki ja selitti ensi kerran marxilaisuuden historiassa, mitkä ovat imperialismin aikakaudella tapahtuvan porvarillis-demokraattisen vallankumouksen erikoisuudet, sen liikkeellepanevat voimat ja näköalat. Hän arvosteli murhaavasti menševikkien opportunistisia ja marxilaisuudenvastaisia kannottoja puolueen vallankumousteorian, -strategian ja -taktiikan kysymyksissä sekä menševikkejä tukeneiden II Internationalen johtajien reformistisia periaatteita.

Venäjällä alkanut vallankumous oli luonteeltaan ja tehtäviensä puolesta porvarillinen, ts. sen tarkoituksena oli tsaarin itsevaltiuden kukistaminen ja maaorjuudellisen järjestyksen rippeiden hävittäminen. Se ei asettanut välittömäksi tehtäväkseen kapitalistisen järjestelmän hävittämistä. Venäjän porvarillisella vallankumouksella, osoitti V. I. Lenin, oli kuitenkin joukko uusia piirteitä ja erikoisuuksia, joiden ansiosta se erosi perinpohjaisesti kapitalismin nousukaudella tapahtuneista Länsi-Euroopan porvarillisista vallankumouksista.

Erotukseksi Lännen porvarillisista vallankumouksista Venäjän vallankumouksen tärkein liikkeellepaneva voima ja johtaja oli proletariaatti. Joskin vallankumous oli luonteeltaan porvarillis-demokraattinen, niin proletariaatin johtavan osuuden ja itsevaltiutta vastaan käytettyjen taistelukeinojen (lakot sekä aseellinen kapina) puolesta se oli proletaarinen.

Samalla Venäjän vallankumous oli talonpoikaismallinen vallankumous, koska sen päätehtävänä oli tilanherrain maanomistuksen hävittäminen. Talonpoikaisto oli tämän vallankumouksen liikkeellepanevia voimia, proletariaatin lähin liittolainen, koska se saattoi vain työväenluokan johdolla saada haltuunsa tilanherrojen maat ja vapautua itsevaltiuden sekä tilanherrojen ikeestä.

Mitä tulee porvaristoon, niin sen edut olivat punoutuneet kiinteästi yhteen tsaarivallan etujen kanssa. Proletariaatin vallankumouksellisuuden säilyttämänä se ei ollut eikä voinutkaan olla vallankumouksen liikkeellepaneva voima. Porvariston oppositiohenki lamaantui sitä enemmän, mitä pitemmälle vallankumous kehittyi, ja porvaristo teki suoranaisen sovinnon tsaarivallan kanssa, siirtyi vastavallankumouksen leiriin. Tekemällä sovinnon tsaarivallan kanssa se yritti tyrehdyttää vallankumouksen.

„Meillä porvarillisen vallankumouksen voitto ei ole mahdollinen *porvariston voittona*”, V. I. Lenin kirjoitti. „Tämä tuntuu paradoksaaliselta, mutta se on tosi. Talonpoikaisvaltainen väestö, tuohon väestöön kohdistuva maaorjuudellinen (puoliksi maaorjuudellisen) suurmaanomistuksen hirveä paino, jo sosialistiseksi puolueeksi järjestyneen proletariaatin voima ja tietoisuus — kaikki nämä seikat tekevät meidän porvarillisen vallankumouksemme luonteeltaan *erikoiseksi*” (Teokset, 15. osa, s. 45).

Pohjaten Venäjän vallankumouksen peruspiirteiden ja erikoisuuksien tieteelliseen marxilaiseen analyysiin V. I. Lenin kehitteli ja selitti teoksessaan „Kaksi taktiikkaa” sellaiset kysymykset kuin

proletariaatin hegemonia porvarillis-demokraattisessa vallankumouksessa;

työväenluokan ja talonpoikaiston liitto porvarillis-demokraattisessa vallankumouksessa sekä proletariaatin ja talonpoikaisköyhälistön, kaupungin ja maaseudun kaikkien puoliprolaarien joukkojen liitto sosialistisessa vallankumouksessa; aseellinen kapina tsaarin itsevaltiuden kukistamisen ja vallankumouksen voittoon viemisen peruskeinona;

työväenluokan ja talonpoikaiston vallankumouksellisdemokraattinen diktatuuri ja väliaikainen vallankumoushallitus sen valtiollisena elimenä;

porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kehittyminen sosialistiseksi vallankumoukseksi;

proletariaatin poliittinen puolue sinä ratkaisevana edellytyksenä, jota ilman proletariaatti ei voi täyttää tehtävänsä kansanvallankumouksen johtajana.

Vallankumouksen kohtalo riippui siitä, mitä osaa työväenluokka tulisi esittämään, kansanvallankumouksen johtajan vaiko porvariston apulaisen osaa. V. I. Lenin näki kaksi mahdollista vallankumouksen lopputulosta: joko ratkaiseva voitto tsaarivallasta ja demokraattisen tasavallan perustaminen tai tsaarivallan ja kaikkein itsekkäimpien ja epäjohdonmukaisimpien porvaristokerroksien välinen lehmäkauppa, ellei riitä voimia viedä vallankumousta voittoon. Työväenluokan ja laajojen kansanjoukkojen etujen mukaista on saada täydellinen voitto tsaarivallasta. Mutta se on mahdollista vain siinä tapauksessa, että työväenluokka asettuu vallankumouksen johtajaksi.

V. I. Lenin osoitti, ettei Venäjän työväenluokka kärsi niinkään paljon kapitalismista kuin sen puutteellisesta kehityksestä. Maaorjuudellisten suhteiden osittainen säilyminen jarrutti tuotantovoimien kehitystä ja esti työväenluokkaa laajentamasta taisteluaan sosialistisen vallankumouksen ja sosialismin voiton puolesta. Sen vuoksi työväenluokan perusehdot vaativat puh-

distamaan maan mitä pikimmin kaikista maaorjuuden jäännöksistä.

Voidakseen tulla todella *vallankumouksen johtajaksi* proletariaatilla piti olla ensinnäkin *liittolainen*, jolle oli etua vallankumouksen ratkaisevasta voitosta. Toiseksi proletariaatin oli syrjäytettävä ja *eristettävä* liberaalinen porvaristo, joka yritti tukahduttaa vallankumouksen tekemällä työläisten ja talonpoikien kustannuksella sovinnon tsaarivallan kanssa.

„Vain proletariaatti voi taistella johdonmukaisesti demokratismin puolesta”, V. I. Lenin kirjoitti. „Se voi taistella voitokkaasti demokratismin puolesta vain sillä ehdolla, jos sen vallankumoukselliseen taisteluun yhtyvät talonpoikaisjoukot” (Teokset, 9. osa, s. 46).

Päinvastoin kuin menševikit, jotka väittivät talonpoikaiston olevan taantumuksellista, V. I. Lenin opetti, että talonpoikaiston perusedut tekevät sen luonnostaan proletariaatin liittolaiseksi ja jyrkän demokraattisen mullistuksen kannattajaksi. Vain vallankumouksen tietä voidaan hävittää tilanherrain maanomistus ja saavuttaa demokraattiset vapaudet. Vain proletariaatti saattaa tukea talonpoikaistoa loppuun saakka tässä taistelussa.

Talonpoikaisto ei ollut kokoomukseltaan yhtäläistä. Se muodostui talonpoikaisköyhälistöstä — talonpoikaiston perusjoukosta —, keskivarakkaista talonpojista ja maaseudun porvaristosta (kulakeista). Tämä oli eräänä synnä sen häilyväisyyteen. Talonpoikaiston häilyväisyys erosi kuitenkin perinpohjin porvariston häilyväisyydestä. Talonpoikaiston perusedut vaativat tilanherrain maanomistuksen lakkauttamista ja maaorjuuden jäännösten täydellistä hävittämistä. V. I. Lenin arvosteli murhaavasti menševikkien opportunistisia kannanottoja, jotka tiesivät liberaalisen porvariston hegemoniaa vallankumouksessa ja vallankumouksen korvaamista pikku uudistuksilla.

Porvaristolle on edullisempaa, V. I. Lenin kirjoitti, että välttämättömät porvarillis-demokraattiset muutokset tapahtuisivat reformien, uudistusten, eivätkä vallankumouksen tietä, „että nämä uudistukset kehittäisivät mahdollisimman vähän rahvaan, so. talonpoikaiston ja erikoisesti työläisten, vallankumouksellista omatoimisuutta, aloitteellisuutta ja tarmoa, sillä muuten työläisille tulee sitä helpommaksi „muuttaa kivääri olalta toiselle”, kuten ranskalaiset sanovat, so. suunnata porvaristoa itseään vastaan se ase, jolla porvarillinen vallankumous varustaa heidät...” (Teokset, 9. osa, s. 36).

V. I. Lenin perusteli kirjassaan syvällisesti niitä proletariaatin taistelumuotoja ja -keinoja, jotka takaavat vallankumouksen voiton. Päinvastoin kuin menševikit, jotka pitivät itsepintaisesti kiinni reformistisista taistelutavoista, V. I. Lenin piti *aseellista kapinaa* ratkaisevana tsaarivallan kukistamiskeinona. Tsaarivalta nojasi sotilasvoimaan — armeijaan ja poliisilaitokseen.

Vain aseiden voimalla, voitokkaan aseellisen kapinan avulla voitiin murskata tämä voima, kukistaa tsaarivalta ja pystyttää demokraattinen tasavalta Venäjälle. V. I. Lenin osoitti, että vallankumous on tehnyt aseellisen kapinan *välttämättömäksi*. Ensi kerran Marxin ja Engelsin jälkeen V. I. Lenin asetti aseellisen kapinan järjestämisen käytännön tehtäväksi, jota palvelemaan on alistettava puolueen koko toiminta vallankumouksen aikana.

Nostattaakseen joukoissa vallankumouksellista tarmokkuutta ja vetääkseen ne mukaan avoimeen aseelliseen taisteluun tsaarivaltaa vastaan puolueen esittämien poliittisten tunnusten tulee olla erikoisen läheisiä ja ymmärrettäviä kansalle. Tällaisia tunnuksia olivat bolševikkien mielestä 8 tunnin työajan saattaminen heti voimaan vallankumouksellisin keinoin, vallankumouksellisten talonpoikaismomiteoiden perustaminen demokraattisten uudistusten, jopa tilanherrojen maiden konfiskoimisenkin suorittamiseksi maaseudulla, poliittiset joukkolakot, työväen aseistaminen ja vallankumouksellisen armeijan muodostaminen.

V. I. Lenin piti tavattoman tärkeänä sitä, että työläiset itse saattaisivat alhaalta käsin kaikkialla voimaan *kahdeksan tunnin työajan* ja että talonpojat panisivat toimeen demokraattisia uudistuksia maaseudulla. Tämä oli uutta taktiikkaa, joka innosti joukkoja aktiivisuuteen ja luovaan aloitteellisuuteen. Tämän taktiikan soveltaminen lamautti valtiovallan koneiston, teki sen kyvyttömäksi taistelemaan vallankumousta vastaan.

Uudeksi ja tärkeäksi aseeksi muodostui proletariaatille ominaisen taistelukeinon — *poliittisen joukkolakon* käyttö, millä oli ensiarvoinen merkitys mobilisoitaessa joukkoja taisteluun tsaarivaltaa vastaan. V. I. Lenin ratkaisi uudella tavalla vallankumouksen peruskysymyksen — *valtiolta* kysymyksen. V. I. Lenin todisti, että voitokkaan porvarillis-demokraattisen vallankumouksen, jossa proletariaatti esiintyy hegemonina, täytyy johtaa proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellisdemokraattiseen diktatuuriin eikä suinkaan vallan joutumiseen porvariston käsiin, kuten aikaisemmissa porvarillisissa vallankumouksissa on tapahtunut.

„Vallankumouksen ratkaiseva voitto tsarismista' on *proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellis-demokraattista diktatuuria...*”, kirjoitti V. I. Lenin.

„Ja sellainen voitto tulee olemaan nimenomaan diktatuuria, so. sen täytyy välttämättömästi nojata sotilasvoimaan, joukkojen aseistamiseen, kapinaan eikä joihinkin 'laillista', 'rauhallista tietä' luotuihin laitoksiin” (Teokset, 9. osa, s. 41).

Työläisten ja talonpoikien etujen mukaisten vallankumouksellisten uudistusten suorittaminen kohtaa epätoivoista vastarintaa tsaarivallan, tilanherrojen ja suurporvariston taholta.

Tarvitaan diktatuuria, jotta voitaisiin murskata tämä vastarinta, torjua vastavallankumouksen yritykset, viedä päätökseen porvarillis-demokraattinen vallankumous, suojata sen saavutukset ja raivata puhtaaksi areena sosialismin puolesta käytävää taistelua varten. Tämä ei kuitenkaan olisi vielä sosialistista, vaan demokraattista diktatuuria.

Proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellis-demokraattisen diktatuurin poliittisena elimenä olisi aseistautuneeseen kansaan nojaava *väliaikainen vallankumoushallitus*. Väliaikainen vallankumoushallitus varmistaisi vallankumouksen saavutukset, tukahduttaisi vastavallankumouksellisten vastarinnan ja toteuttaisi VSOTP:n minimiohjelman, ts. pystyttäisi demokraattisen tasavallan, saattaisi voimaan kahdeksan tunnin työajan ja konfiskoisi tilanherrojen maat.

V. I. Leninin mielestä sosialidemokraattien osallistuminen vallankumoushallitukseen ei ollut ainoastaan mahdollista, vaan suotuisissa olosuhteissa välttämätöntäkin. Heidän osallistumisensa takaisi sen, että säälimätön taistelu vastavallankumousta vastaan jatkuu, että valvotaan työväenluokan omia intressejä ja että vallankumousta kehitetään edelleen. Tämän ohella oli järjestettävä niin, että väliaikaista vallankumoushallitusta painostettaisiin alhaalta käsin, työväenluokan ja työtätekevien laajojen kerrosten taholta. Sekä hallitukseen osallistuminen että alhaaltakäsin tapahtuva painostus ovat omiaan lujittamaan ja laajentamaan vallankumouksen saavutuksia, auttavat toteuttamaan käytännössä sosialidemokraattien minimiohjelman sekä luomaan edellytykset porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kehittymiselle sosialistiseksi.

V. I. Lenin paljasti vahingolliseksi sen menševikkien kannan, ettei vallankumoushallitukseen pitänyt osallistua, ja osoitti, että sellainen kanta merkitsee käytännössä vallankumouksen johdon luovuttamista porvariston käsiin.

Lenin kehitti teoksessaan *teorian porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kehittymisestä sosialistiseksi vallankumoukseksi*. II Internationalen opportunistit olivat jättäneet unohtuksiin sellaiset Marxin aatteet kuin keskeytyksetön (permanentti) vallankumous ja proletariaatin liittoutuminen talonpoikaiston kanssa tällaisen vallankumouksen välttämättömänä edellytyksenä. Marxin vallankumouksellisten aatteiden vastapainoksi esitettiin opportunistinen kaava, jonka mukaan porvarillista vallankumousta erotti proletaarisesta vallankumouksesta pitkä ajanjakso. Tämä antivallankumouksellinen kaava perustui siihen, että kiistettiin proletariaatin johtoasema talonpoikaistoon nähden, kiistettiin proletariaatin hegemonia porvarillis-demokraattisessa vallankumouksessa.

Marxin keskeytyksetön vallankumous -idean V. I. Lenin kehitti johdonmukaiseksi teoriaksi porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kehittymisestä sosialistiseksi vallankumoukseksi.

Tämän teorian mukaan proletariaatin hegemonia porvarillisessa vallankumouksessa, kun proletariaatti ja talonpoikaisto ovat liitossa keskenään, on kehittyvä proletariaatin hegemoniaksi sosialistisessa vallankumouksessa, jolloin proletariaatti on liitossa talonpoikaisköyhälistön sekä muiden puoliproletaaristen aineiden kanssa. Proletariaatin ja talonpoikaiston demokraattisen diktatuurin tarkoituksena on valmistaa maaperää proletariaatin sosialistiselle diktatuurille.

„Itsevaltiuden vastarinnan murtamiseksi voimakeinoin ja epäroivän porvariston paralysoimiseksi proletariaatin on suoritettava loppuun demokraattinen vallankumous liittäen mukaansa talonpoikaisjoukot. Porvariston vastarinnan murtamiseksi voimakeinoin ja epäroivän talonpoikaiston ja pikkuporvariston paralysoimiseksi proletariaatin on suoritettava sosialistinen vallankumous liittäen mukaansa väestöjoukkojen puoliproletaariset ainekset”
(V. I. Lenin, Teokset, 9. osa, s. 85).

Perustellessaan oppia porvarillisen vallankumouksen kehittymisestä sosialistiseksi V. I. Lenin osoitti, että Venäjän yhteiskunta- ja talousjärjestelmässä on olemassa siihen objektiiviset edellytykset. Monilukuiset maaorjuuden jäännökset ja suhteellisen korkealle kehittynyt kapitalismi ovat aiheuttaneet Venäjällä kahdenlaisia ristiriitoja. Ristiriidat tuotantovoimien kehityksen ja puolittain maaorjuudellisten tuotantosuhteiden välillä loivat edellytykset porvarillis-demokraattiselle vallankumoukselle. Ristiriidat tuotantovoimien kasvun ja kapitalististen tuotantosuhteiden välillä loivat välttämättömät objektiiviset edellytykset porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kehittymiselle sosialistiseksi vallankumoukseksi.

Tästä seurasi kaksi sosiaalista sotaa: yleiskansallinen sota tsaaria ja tilanherroja vastaan, demokraattisen tasavallan puolesta ja toinen — proletariaatin taistelu porvaristoa vastaan proletariaatin diktatuurin puolesta, sosialistisen yhteiskunnan rakentamiseksi. Vuosina 1905—1907 oli etualalla yleiskansallinen taistelu itsevaltiuden kukistamiseksi. Työväenluokan kutsumuksena oli nousta taisteluun „koko kansan ja erikoisesti talonpoikaiston eturinnassa täydellisen vapauden puolesta, johdonmukaisen demokraattisen vallankumouksen puolesta, tasavallan puolesta! Kaikkien työtätekevien ja riistettyjen eturinnassa sosialismin puolesta!” (V. I. Lenin, Teokset, 9. osa, s. 99).

V. I. Lenin tähdensi ponnekkaasti, että vallankumousta on kehitettävä jatkuvasti aina siihen asti, kunnes sosialistinen vallankumous voittaa. Artikkelissaan „Sosialidemokratian suhde talonpoikaisliikkeeseen” V. I. Lenin osoitti:

„...demokraattisesta vallankumouksesta me alamme siirtyä heti ja täysin voimiemme, tietoisien ja järjestyneen

proletariaatin voimien mukaisesti sosialistiseen vallankumoukseen. Me olemme keskeytyksettömän vallankumouksen kannalla. Me emme pysähdy puolitiehen” (s a m a, s. 223).

Länsi-Euroopan opportunistien sekä Venäjän menševikkien katsomusten mukaan proletariaatti esiintyy sosialistisessa vallankumouksessa yksin, ilman liittolaisia, kaikkia ei-proletaarisia luokkia ja yhteiskuntakerroksia vastaan. Opportunistit eivät tunnustaneet kaupunkien ja maaseudun puoliproletaaristen joukkojen vallankumouksellisia mahdollisuuksia, vaikka nämä väestöainekset olivat pääoman ahdistamia ja riistämiä ja saattoivat sen vuoksi olla proletariaatin uskollisia liittolaisia taistelussa kapitalismia vastaan. Tästä seurasi se väärä johtopäätös, ettei olosuhteita voida katsoa otollisiksi sosialistiselle vallankumoukselle, ennen kuin proletariaatti muodostuu yhteiskunnan taloudellisen kehityksen tuloksena kansakunnan enemmistöksi.

Leninin esittämä sosialistisen vallankumouksen teoria kumosi nämä mitä vahingollisimmat opportunistiset dogmit, jotka tuomitsivat proletariaatin toimeentuloon.

Tärkeimpiä ehtoja, joista riippui porvarillis-demokraattisen vallankumouksen voitto ja tuon vallankumouksen kehittyminen sosialistiseksi vallankumoukseksi, oli V. I. Leninin mielestä työväenluokan itsenäisen poliittisen puolueen olemassaolo. Tämän puolueen tehtävänä oli vallankumouksellisen taistelun johtaminen ja järjestäminen. Proletariaatti kykenee esittämään hegemonin osaa tässä vallankumouksessa ainoastaan siinä tapauksessa, tähdensi V. I. Lenin, jos se on ryhmittynyt yhtenäiseksi ja itsenäiseksi poliittiseksi voimaksi vallankumouksellisen-marxilaisen puolueen lipun alle, puolueen, joka johtaa proletariaatin taistelua myös käytännöllisesti eikä vain aatteellisesti.

Leninin esittämä sosialistisen vallankumouksen teoria ei kumonnut ainoastaan venäläisten menševikkien ja II Internationalen reformistien teorioita, vaan myös Trotskin „permanentivallankumouksen” teorian. Väärentäen Marxin ajatusta permanentista (keskeytyksettömästä) vallankumouksesta Trotski kiisti proletariaatin hegemonian porvarillis-demokraattisessa vallankumouksessa ja talonpoikaiston vallankumouksellisen osuuden, kiisti proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellisdemokraattisen diktatuurin. Hän esitti muodoltaan vasemmistolaisen, mutta sisällöltään opportunistisen tunnuksen „ilman tsaaria, mutta työväenhallitus”. Tällainen harppaus vallankumouksen porvarillis-demokraattisen vaiheen ylitse olisi vain johtanut proletariaatin eristymiseen monimiljoonaisista talonpoikaisjoukoista ja vallankumouksen tappioon.

Leninin vuonna 1905 kehittänyt vallankumousteoria antoi bolševikkipuolueelle tieteellisesti perustellun strategian ja taktiikan. Se sisälsi jo melkein kaikki peruselementit sellaista

johtopäätöstä varten, että sosialismin voitto on aluksi mahdollinen yhdessä erillisessä kapitalistisessa maassa. Tällaisia elementtejä olivat teesit proletariaatin hegemoniasta vallankumouksessa, työväenluokan ja talonpoikaiston välisestä liitosta, uudentyypin puolueen johtavasta ja suuntaavasta osuudesta vallankumouksessa, porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kehittymisestä sosialistiseksi vallankumoukseksi. Johtopäätöksen sosialismin voiton mahdollisuudesta yhdessä maassa V. I. Lenin teki v. 1915. V. I. Lenin rikastutti marxilaisuutta uudella sosialistisen vallankumouksen teorialla, joka muodostui proletariaatin mahtavaksi aatteelliseksi aseeksi sen taistellessa voitosta.

3. Vallankumouksen nousu. Yleisvenäläinen poliittinen lakko. Neuvostojen perustaminen. Joulukuun aseellinen kapina

Vallankumoustaapahtumien kulku vahvasti oikeiksi III edustajakokouksen päätökset. Vallankumousliikkeen aalto kohosi päivä päivältä yhä korkeammalle. Lakkotaistelu muuttui luonteeltaan sitkeämmäksi ja hyökkäävämmäksi ja oli varsin järjestynyttä.

Toukokuussa 1905 alkanut Ivanovo-Voznesenskin lakko kesti 72 päivää. Se oli esimerkki työläisten lujudesta ja muodostui mainioksi kouluksi, joka kasvatti joukkoja poliittisesti. Lakkoa johtamaan oli valittu Työväen valtuutettujen (edustajien) neuvosto. Vallankumoustaistelujen kulussa tästä neuvostosta kehkeytyi eräs ensimmäisiä Työläisten edustajien neuvostoja. Lakkotaistelua ohjasi Ivanovo-Voznesenskin bolševikkijärjestö, jonka johdossa olivat F. A. Afanasjev ja M. V. Frunze, ja siinä olivat aktiivisesti mukana työläis-bolševikit S. I. Balašov, J. A. Dunajev, F. N. Samoilov. Työläiset pitivät julkisia joukkokokouksia ja muita kokoustilaisuuksia, joissa laadittiin vaatimukset, harkittiin, mitä oli vastattava tehtailijoille ja suunniteltiin alustavasti, miten jatkettaisiin taistelua. Bolševikit pitivät samoissa tilaisuuksissa esitelmiä ja luentoja työväenliikkeen tehtävistä. Kaikki tämä muodostui työväen „sosialistiseksi yliopistoksi”. Šujan, Orehovo-Zujevon ja muiden kaupunkien kutomatyöläiset yhtyivät Ivanovo-Voznesenskin työläisten lakoon. Tsaarivallan viranomaiset panivat toimeen verilöylyn työläisten taltuttamiseksi.

Ivanovon työläisten ampumisten johdosta puhjennut vastalausemyrsky vyöryi yli koko Venäjän. Lodzin työläiset kävivät kesäkuussa 1905 kolme päivää barrikaditaistelua poliisia ja sotaväkeä vastaan. V. I. Lenin kirjoitti, että tämä ei merkinnyt „vain uutta näytettä vallankumouksellisesta innostuksesta ja sankaruudesta, vaan myös korkeampia taistelumuotoja” (Teokset, 8. osa, s. 533). Uralilla olivat lakkotaistelussa kärki-joukkona Permin ja Jekaterinburgin (Sverdlovskin) metallimie-

het, Zlatoustin tehtaiden asesepät, Nadeždinskin ja Nižni-Tagilin rautatehtaiden työläiset, Tšeljabinskin, Ufan ja Jekaterinburgin rautatieläiset. Työväen valtuutettujen (edustajien) neuvostot, joita vuoden 1905 keväällä oli muodostunut Alapajevskissa, Nadeždinskissa, Motovilihassa, Nižni-Tagilissa ja Uralin muissa teollisuuskeskuksissa, muuttuivat lakkojärjestöistä vallankumouksen kehityksen johdosta yleisen vallankumoustaistelun elimiksi.

Latvian työläiset kamppailivat sankarillisesti ja uhrautuivasiesti. Nikolajevissa, Jekaterinoslavissa, Harkovissa, Luganskissa, Mariupolissa, Gorlovkassa sekä muilla paikkakunnilla poliittiset lakot kehittyivät mellakoiksi poliisivoimia ja sotaväkeä vastaan. Kesäkuussa oli yleislakko Tiflisissä ja sitten Kutaisissa, Batumissa sekä Tšiaturassa. Kolme neljäsosaa Bakun kaikista öljykentistä ja muista tuotantolaitoksista joutui kesä- ja heinäkuun aikana lakkotaistelun piiriin. Elokuussa Bakun proletaarien yleislakon aikana oli aseellisia yhteenottoja sotaväen kanssa.

Venäjän työväenluokka oli lakkotaistelujen päätyttyä poliittisesti entistä kypsyneempi ja karaistuneempi ja keräsi voimia ryhtyäkseen ratkaisevaan taisteluun tsaarivaltaa vastaan.

Kesällä 1905 alkoi kaikkialla syntyä puolilegaaalisia ammattiyhdistyksiä. Samalla kun ammattiliitot suojelivat työväen taloudellisia etuja, ne esittivät jo siihen aikaan useita mitä tärkeimpiä poliittisia vaatimuksia. Bolševikit osallistuivat aktiivisesti ammattiliittojen perustamiseen ja toimintaan, mikä vaikutti suuresti Venäjän ammattiliittojen, kuten proletariaatin luokkataistelujärjestöjen koko myöhäisempään kehitykseen.

Käymällä johdonmukaista vallankumouksellista taistelua proletariaatti näytti talonpoikaistolle, millä tavalla on taisteltava tsaarin valtajärjestelmää vastaan. Työväenluokan taistelun voimistumista seurasi talonpoikaisliikkeen voimistuminen. Vuoden 1905 keväällä ja kesällä talonpoikaisliike käsitti lähes viidesosan ja syksyllä enemmän kuin puolet kihlakunnista. Ukrainassa ja Baltian maissa puhkesi maataloustyöläisten lakkoja. Erittäin voimakkaaksi paisui talonpoikaisliike Volgan varrella, monilla Ukrainan seuduilla, Baltian maissa ja Gruusiassa.

Proletariaatin liike yhdessä talonpoikaiskapinoiden kanssa horjutti tsaarin armeijaa ja sotalaivastoa. Bolševikit panivat v. 1905 alulle uhrimieltä ja uskallusta vaativan toiminnan armeijassa ja laivastossa. VSDTP:n Keskuskomitea lähetti J. F. Dubrovinskin, J. M. Jaroslavskin, R. S. Zemljatškan ja muita tunnettuja toimihenkilöitä suorittamaan puoluettyötä sotaväen keskuudessa.

Vallankumouksellisessa työssään sotilaiden ja matruusien keskuudessa bolševikit sovelsivat erilaisia toimintamuotoja ja -menetelmiä: julkaisivat sanomalehtiä ja lentolehtisiä, järjestivät kokouksia, perustivat kerhoja. Tämän toiminnan ansiosta

bolševikkijärjestöjen vaikutus sotilaiden ja matruusien keskuudessa voimistui huomattavasti ja yhteydet työläisiin paranivat. Tsaarin armeijan tappio Kaukoidässä vallankumouksellisesti yhä enemmän sotaväen mielialaa.

Ensimmäiseksi sotilaiden ja matruusien tyytymättömyyden joukkoilmaukseksi muodostui panssarilaiva „Potjomkinilla” kesäkuussa 1905 puhjennut kapina. Ensimmäisen kerran historiassa sotalaivan miehistö nosti vallankumouksen lipun ja nousi taisteluun vallitsevaa järjestelmää vastaan. Kapinaan nousut alus saapui Odessaan. Mutta kaupungin bolševikkikomiteassa ei ollut yksimielisyyttä, komitea oli vangitsemisten heikentämä, eivätkä menševikit nostattaneet Odessan työväkeä kapinaan „Potjomkinin” matruusien tukemiseksi.

Matruusien uljuudesta huolimatta kapina epäonnistui, koska siltä puuttui oikea johto. Se oli vasta ensimmäinen vallankumouksellisen taistelun koe tsaarin sotaväessä. Mutta kapinalla oli jo sinänsäkin tavattoman suuri merkitys. Ajatus siitä, että armeijan sekä laivaston liittyminen työväenluokan kanssa yhteiseen taisteluun tsaarivaltaa vastaan on tarpeellista ja mahdollista, kävi selvemmäksi ja läheisemmäksi työläisille, talonpojille ja varsinkin sotilaiden sekä matruusien laajoille joukoille. Vallankumouksellisen armeijan luominen muodostui ajankohtaiseksi kysymykseksi.

„Potjomkinin” kapinan jälkeen bolševikit tehostivat vallankumouksellista toimintaansa sotaväen keskuudessa. Vuoden 1905 kesällä ja syksyllä oli kymmeniä sotilaiden ja matruusien vallankumouksellisia esiintymisiä. Työläisten, sotilaiden ja talonpoikien erilliset esiintymiset olivat paisumassa koko Venäjää käsittäväksi vallankumoukselliseksi paloksi.

Tsaarivalta yritti myönnytyksillä ja lupauksilla kääntää kansaa pois vallankumoustaistelusta. Elokuun 6. p:nä 1905 julkaisiin manifesti Valtakunnanduuman koollekutsumisesta (tätä duumaa on sanottu Bulyginin duumaksi tsaarin ministerin Bulyginin, duuman muodostamista koskevan ehdotuksen laatijan, nimen mukaan). Tsaarin hallitus kiiruhti lopettamaan Venäjän ja Japanin sodan. Elokuun lopulla 1905 allekirjoitettiin rauhansopimus Japanin kanssa.

Duuman avulla tsaarivalta yritti tehdä lopun vallankumouksesta, ohjata sitä monarkistisen perustuslaillisuuden raiteille. Kutsumalla koolle duuman tsaari halusi niin ikään tehdä lopun liberaalisen porvariston oppositiomielisestä kuohunnasta. Liberaalinen porvaristo pelkäsi itsekin vallankumousta, vaikka samalla pelottelikin sillä tsaaria. Bulyginin duuman oli määrä muodostua tilanherrojen, kapitalistien ja mitättömän vähälukuisen suurtalonpoikaiston kokoukseksi. Se oli luonteeltaan vain neuvotteleva kokous, ts. sillä oli tsaarin neuvotteluelimenä oikeus käsitellä tiettyjä kysymyksiä. Tämä oli kansanedustuksen törkeää väärennystä.

Bolševikit kehottivat työläisiä ja talonpoikia boikotoimaan aktiivisesti kansanvastaista duumaa ja keskittivät koko agitaatiokampanjansa tunnuksiin: aseellinen kapina, vallankumouksellinen armeija, väliaikainen vallankumouhallitus. Menševikit suhtautuivat myötämielisesti duumaan pitäen sitä „vapausliikkeen käännekohtana” ja vaativat yhteistoimintaa liberaalien kanssa duumavaali-ilveilyssä, puoltaen parlamentaarista, reformistista linjaa. Menševikkien taktiikka duumakysymyksessä valoi tosiasiallisesti vettä liberaalisen porvariston myllyyn, auttoi sitä petkuttamaan kansanjoukkoja ja vieroittamaan näitä pois vallankumoustaistelusta.

Venäjän sosialidemokraattisten järjestöjen konferenssi, joka kokoontui Riikaan syyskuussa 1905 päättämään, mitä taktiikkaa oli noudatettava Valtakunnanduuman suhteen, hyväksyi bolševikkien esittämän linjan, jonka mukaan Bulyginin duumaa oli boikotoitava aktiivisesti, ja tuomitsi menševikkien politiikan, osallistumisen duuman työhön. Eivät ainoastaan työläiset, vaan myös talonpojat ja sivistyneistön edistyksellisin osa olivat tämän taktiikan, duuman aktiivisen boikotoinnin, kannalla. Bulyginin duumaa vastaan järjestettyä boikottikampanjaa bolševikit käyttivät keinona kaikkien vallankumouksellisten voimien mobilisointiseksi, poliittisten joukkolakkojen järjestämiseksi ja aseellisen kapinan valmistelemiseksi.

Vuoden 1905 kesällä ja syksyllä valmisteltiin voimaperäisesti poliittista yleislakkoa. Bolševikkien valtava organisaatio- ja agitaatiotyö edisti vallankumouksen kehittymistä. Syyskuussa alkoi Moskovan kirjaltajain lakko, jota tukivat muiden teollisuuslaitosten työläiset. Lakon aikana järjestettiin joukkokokouksia ja mielenosoituksia. Moskovan kaduilla syntyi aseellisia yhteenottoja työläisten ja poliisiin sekä sotaväen kesken.

Moskovan työläisten syyskuun lakko muodostui proletariaatille hyväksi poliittiseksi kouluksi. Poliittisesta joukkolakosta, johon liittyi vallankumouksellisia joukkokokouksia, mielenosoituksia ja aseellisia kahakoita poliisia vastaan, tuli levinnein työväenluokan taistelumuoto. Taistelun kulussa syntyi viiden ammattialan työläisten — kirjaltajien, metallimiesten ja tupakka-teollisuuden työntekijöiden, puuseppien ja rautatieläisten — Neuvosto. Yhä uusia työläiskerroksia liittyi bolševikkien johdolla poliittiseen taisteluun.

Lokakuun 6. p:nä VSĐTP:n Moskovan komitea teki päätöksen poliittisen yleislakon aloittamisesta Moskovassa. Lakko levisi nopeasti kaikkiin teollisuuskeskuksiin ja laajeni koko Venäjää käsittäväksi lakoksi. Rautatieliikenne ja teollisuuslaitokset pysähtyivät. Posti- ja lennätinlaitos eivät toimineet.

Lokakuun lakko paisui proletariaatin mahtavaksi poliittiseksi joukkoliikkeeksi. Lakkotunnuksina olivat itsevaltiuden kukistaminen, Bulyginin duumaan kohdistettu aktiivinen boikotti, Perustavan kokouksen koollekutsuminen ja demokraattisen

tasavallan pystyttäminen. Lakkoileviin työläisiin yhtyi pikku-virkailijoita, ylioppilaita, koululaisia, asianajajia, lääkäreitä, insinöörejä ym. Lakkoon osallistui yli kaksi miljoonaa henkeä. Koko maata käsittävä poliittinen lakko oli vakuuttava todiste bolševikkipuolueen ja kansanjoukkojen yhteydestä ja bolševikkien tunnusten ajankohtaisuudesta.

Lokakuun lakossa ilmeni Venäjän eri kansallisuuksiin kuuluvien työläisten yhteyden lujittuminen. Lätiläiset, puolalaiset, ukrainalaiset, aserbeidžanilaiset, gruusialaiset, valkovenäläiset ja muihin kansallisuuksiin kuuluvat työläiset taistelivat yhdessä venäläisten proletaarien kanssa pahinta vihollistaan — tsaarin itsevaltiutta — vastaan.

V. I. Lenin selitti, miten huomattava merkitys on proletariaatin sellaisilla joukkoesiintymisillä kuin poliittisilla ja taloudellisilla lakoilla ja mielenosoituksilla. Näillä joukkoesiintymisillä on huomattava merkitys työväenluokan ja kansanjoukkojen elinetujen suojaamisessa, samoin kuin valmistauduttaessa käyttämään korkeampia taistelumuotoja, jollaisia ovat yleislakko, aseellinen kapina ja siis taistelu vallasta. Poliittiset ja taloudelliset lakot, kirjoitti V. I. Lenin myöhemmin, „tukevat toinen toistaan ollen toistensa voiman lähteenä. Ilman näiden erilaisten lakkojen välistä kiinteää yhteyttä ei todella laaja, joukkoluontoinen — ja samalla *yleiskansallisen* merkityksen saava — liike ole mahdollinen” (Teokset, 18. osa, s. 69).

Poliittisten lakkojen aikana työväenluokka ei rajoitu esittämään perusetujaan ilmentäviä poliittisia vaatimuksia, vaan puoltaa myös kansanjoukkojen yhteisiä etuja. Poliittisessa lakossa työväenluokka esiintyy koko kansan edistyneimpänä luokkana, kansanliikkeen hegemonina (johtajana).

Samalla myös taloudelliset lakot esittävät tärkeää osaa työväenliikkeessä. Osallistuessaan niihin ja pyrkiessään saamaan parannuksia taloudelliseen asemaansa kansanjoukot alkavat osallistua myös poliittiseen liikkeeseen.

Koko maata käsittävä lokakuun lakko osoitti, mikä mahtava voima oli työväenluokka itsevaltiuden vastaisen yleiskansallisen taistelun etujoukkona, järjestäjänä ja johtajana. Lakko halvaanutti hallituksen voimia. Vallankumous sai yhä laajemmat mittasuhteet. Vallankumouksen voimistumista säikähtänyt tsaarin hallitus kiiruhti tekemään muutamia myönnytyksiä pelastaakseen itsevaltiuden. Lokakuun 17. päivänä tsaari antoi lukuisia valheellisia lupauksia sisältäneen manifestin. Siinä julistettiin sanan- ja kokoontumisvapaus, vapaus perustaa yhdistyksiä ja liittoja, henkilökohtainen koskemattomuus. Manifestissa puhuttiin „Venäjän parlamentin” — lakiasäättävän Valtakunnanduuman — perustamisesta.

V. I. Lenin osoitti tsaarin manifestin ilmestymisen syyksi sen, että voimat olivat tilapäisesti eräänlaisessa tasapainossa, nimittäin työläiset ja talonpojat, jotka olivat puristaneet tsaar-

rilta manifestin, eivät vielä kyenneet kukistamaan tsaarivaltaa, ja tsaari taas ei enää kyennyt hallitsemaan entisin keinoin.

Porvaristo otti ilomielin vastaan tsaarin armopalan. Suurkapitalistit ja kapitalistiseen tapaan isännöineet tilanomistajamagnaatit olivat tsaarin hallituksen puolella, vaikka kinastelivatkin yhä sen kanssa vallan jakamisesta. Tsaarin manifesti tyydytti heitä täydellisesti. He yhdistyivät „Lokakuun 17. päivän liitoksi” eli lokakuulaisten, ts. tsaarin lokakuun manifestin kannattajain, puolueeksi. Osa kapitalisteista, tilanherroista, semstvolaitoksen toimihenkilöistä ja porvarillisesta intelligenssistä yhdistyi perustuslaillis-demokraattiseksi puolueeksi (kadetit), josta tuli liberaalis-monarkistisen porvariston johtava puolue. Kadettien pyrkimyksenä oli saada tsaari ja tilanherrat jakamaan valta porvariston kanssa. Työätekevien joukkojen pettämiseksi kadetit nimittivät itseään valheellisesti — „Kansanvapauden puolueeksi”. Todellisuudessa kadettien ohjelmassa ei vaadittu edes tasavaltaa.

Luonnehtiessaan kadettipuoluetta V. I. Lenin kirjoitti:

„Liberaaliset porvarit horjuvat kansan ja pogromi-
miesten hallituksen välillä. Puheissaan he ovat hallitusta
vastaan; käytännössä he pelkäävät eniten kansan taistelua;
käytännössä he haluavat sopia monarkian, ts. pogromi-
miesten kanssa kansaa vastaan” (Teokset, 11. osa, s. 289).

Porvaripuolueiden mielestä tsaarin manifesti antoi mahdollisuuden ohjata rauhalliseen, perustuslailliseen uomaan vallankumouksen ja pelastaa tuholta itsevaltiuden ja puolittain maaorjuudellisen yhteiskuntajärjestelmän. Ne ylistelivät kaikin tavoin lokakuun 17. päivän manifestia.

Bolševikit varoittivat työläisiä ja talonpoikia uskomasta „perustuslakiin”, joka oli olemassa vain paperilla, ja kehottivat jatkamaan taistelua siihen saakka, kunnes tsaarivalta saadaan kukistetuksi. Bolševikit julistivat, että hallitus pettää kansaa. Luvattujen vapauksien sijasta se järjesti vallankumousmiesten ja valveutuneiden työläisten pieksäjäisiä ja murhia, hajotti joukko-ym. kokouksia käyttäen siinä apunaan järjestöjä, joita poliisi perusti antaen niille sellaisia demagogisia nimiä kuin „Venäjän kansan liitto”, „Arkkienkeli Mikaelin liitto” ja joita kansa sanoi „mustaksi sotniaksi”. Tarkoituksenaan kansan voimien hajottaminen tsaarin viranomaiset lietsoivat kansallisuusvihaa, järjestivät verisiä juutalaisvainoja ja provosivat aserbeidžanilaiset ja armenialaiset vuodattamaan toistensa verta.

Poliittisella yleislakolla saavutetun ensimmäisen voiton jälkeen oli jatkettava taistelua tsaarivallan kukistamiseksi. Bolševikkien innoittamina työläiset ryhtyivät tarmokkaasti perustamaan taisteluosastoja.

Lokakuussa tapahtunut työväenliikkeen nousu antoi sysäyksen talonpoikaiston vallankumoukselliselle liikkeelle.

Venäjän talonpoikaisto ei ollut perustanut omaa puoluettaan. Vallankumouksen kulussa syntyneet „Yleisvenäläinen talonpoikaissiitto” ja „Työryhmä” eivät olleet varsinaisia poliittisia puolueita. Eserrät (sosialisti-vallankumoukselliset) ja enessät (kansansosialistit) esittäytyivät talonpoikaiston etujen ajajiksi, mutta todellisuudessa he ajoivat maaseudun huippukerroksen, kulakkien, luokkaetuja. Herätellen henkiin vanhoja narodnikkilaisia teorioita, joiden mukaan talonpoikaissiike on muka luonteeltaan sosialistista, eserrät kieltäytyivät tunnustamasta työväenluokkaa johtavaksi tekijäksi vallankumouksessa. Lenin, bolševikit paljastivat eserrien ohjelman luonteeltaan valesosialistiseksi ja arvostelivat talonpoikaistjärjestöjen horjumisia ja epäjohtonmukaisuutta. Mutta taistelussa tsaarivaltaa vastaan bolševikit tekivät kuitenkin heidän kanssaan tilapäisluontoisia liittoja.

Proletariaatin kärkijoukkona bolševikit puolustivat samalla talonpoikaiston etuja, niin poliittisia (itsevaltiuden ja talonpoikaistolle vihamielisen puolimaaorjuudellisen järjestelmän kukittaminen) kuin taloudellisiakin (tilanherrojen maanomistuksen lakkauttaminen ja maan luovuttaminen talonpojille). Sillä seikalla, että juuri bolševikit asettuivat puolustamaan talonpoikaiston perusjoukkojen etuja, oli valtavan suuri merkitys jatketaessa taistelua vallankumouksen voiton puolesta.

Bolševistiset paikallisjärjestöt toimivat tarmokkaasti saadakseen talonpoikaiston proletariaatin puolelle. Vuoden 1905 kesästä alkaen Moskovan, Kasaanin, Nižni-Novgorodin, Simbirskin, Saratovin, Samaran, Pietarin, Vladimirin, Kostroman, Ivanovo-Voznesenskin sekä Keski-Venäjän muiden puoluekomiteoiden samoin kuin Vitebskin, Minskin, Vilnon, Pultavan, Luganskin, Odessan ja Valko-Venäjän, Liettuun, Ukrainan ja Latvian muiden komiteoiden yhteyteen perustettiin agraari-ryhmiä.

Bolševistiset järjestöt tekivät maaseudulla poliittista työtä: levittivät julistuksia ja lentolehtisiä, perustivat vallankumouksellisia kerhoja talonpoikien keskuuteen. Moskovan Komitea julkaisi talonpoikien keskuudessa toimivia puolueen jäseniä varten erityisen ohjekirjelmän. Erittäin suuressa suosiossa oli talonpoikien keskuudessa V. I. Leninin kirjanen „Maalaisköyhälistölle”, josta bolševistiset paikallisjärjestöt julkaisivat useita uusintapainoksia.

Bolševikit voimaperäistivät toimintaansa sotaväen keskuudessa. Vuoden 1905 syksyyn mennessä he perustivat useita sotilaallisia puoluejärjestöjä. Suurimpia niistä olivat Pietarin, Moskovan, Suomen ja Riian järjestöt. Sotilaita ja matruuseja varten alettiin julkaista huomattavasti enemmän lentolehtisiä ja vetoomuksia. Syksyllä 1905 oli sotilaslevottomuuksia Harkovissa, Kievissä, Taškentissa, Varsovassa sekä muissa kaupungeissa.

Kronstadtissa, Vladivostokissa ja Sevastopolissa puhkesi meriväen kapinoita.

Tällä vallankumouksen myrskyisän nousun kaudella syntyi *Työläisten edustajien neuvostoja*. Ne syntyivät työväenluokan vallankumouksellisen luovan toiminnan tuloksena. Eri tuotantolaitosten työläisten valtuutetuista eli edustajista muodostuneina eliminä Neuvostojen tehtävänä oli alussa taloudellisten ja poliittisten lakkojen johtaminen, mutta ne muuttuivat sitten kapinaa valmisteleviksi elimiksi, olivat uuden vallan ituja. Neuvostot antoivat tsaarin hallituslaitoksista piittaamatta omia päätöksiään, määräyksiään, käskyjään, saattoivat ilmoitusjärjestyksessä voimaan kahdeksan tunnin työajan ja demokraattisia vapauksia.

V. I. Lenin oivalsi kaukonäköisesti Neuvostot elimiksi, jotka tulisivat taistelemaan vallankumouksen voiton puolesta, sosialismin puolesta, *kansan diktatuurin elimiksi*, ja arosti korkealle niiden merkityksen. V. I. Lenin esitti Neuvostoista teoreettisesti perustellun käsityksen. Siten työväenluokan vallankumouksellinen luomistyö, jonka tuloksena Neuvostot syntyivät, ja Leninin, puolueen suorittama Neuvostojen teoreettinen perustelu antoivat käytännössä yhdistettyinä työväenluokan ja työtätekevän talonpoikaiston poliittista järjestymistä varten erinomaisen muodon, joka on esittänyt maailmanhistoriallista osaa taisteltaessa vallankumouksen voiton ja sosialismin puolesta. Vuoden 1905 Neuvostot olivat työväenluokan suuri historiallinen saavutus, ennakoiva esikuva Neuvostovallasta, joka pystytettiin vuonna 1917.

Bolševikit olivat kaikkialla mukana Neuvostoissa, ja siellä, missä heidän onnistui hankkia itselleen määräävä vaikutusvalta, Neuvostot muodostuivat tarmokkaiksi esikunniksi, jotka mobilisoivat vallankumouksellisia voimia, valmistelivat ja johtivat aseellista kapinaa, uusien valtaelinten alkiomuodoiksi. Menševikkien silmissä Neuvostot eivät olleet kuitenkaan muuta kuin lakkotoimikuntia tai paikallisen itsehallinnon elimiä. Menševikkien (Trotskin, Hrustalevin) johtama Pietarin Neuvosto ei täyttänyt päätehtäväänsä: muodostunut elimeksi, joka olisi johtanut aseellista kapinaa ja taistelua itsevaltiuden kukistamiseksi. Bolševikkien johtama Moskovan Neuvosto ja Moskovan kaupunkipiirien Neuvostot esittivät sitä vastoin huomattavaa osaa vallankumouksessa.

Marraskuun alussa 1905 V. I. Lenin palasi salaa maanpaosta Venäjälle. Heti Pietariin saavuttuaan hän ryhtyi ripeään toimintaan. Hän johti puolueen Keskuskomitean työtä. Hänen johdolla toimitettiin legaalista bolševistista sanomalehteä „Novaja Zizniä”, joka oli siihen aikaan tosiasiallisesti puolueen päääänenkannattaja. Hän piti puheita Pietarin Työläisten edustajien neuvoston toimeenpanevan komitean istunnoissa ja osallistui puoluekokouksiin.

Koko Venäjää käsittänyt lokakuun poliittinen lakko johdatti työväenluokan välittömästi korkeimpaan taistelumuotoon — aseelliseen kapinaan.

Noudattaen käytännössä puolueen III edustajakokouksen päätöksiä bolševikit yhdistivät agitaatio- ja propagandatyön kapinan käytännölliseen valmisteluun. Bolševikkien taisteluosastot aloittivat aktiivisen toiminnan. Järjestettiin katutaistelua ja ampumakoulutus, perustettiin pommiverstaita, asevarastoja jne. Taisteluosastoja muodostettiin Pietarissa, Moskovassa, Sormovossa, Jaroslavlissa, Ivanovo-Voznesenskissa, Uralilla, Ukrainassa, Siperiassa, Kaukasiassa, Baltian maissa. Kapinan sotilaallis-teknillistä valmistelua hoiti puolueen Keskuskomitean yhteydessä toiminut Taisteluryhmä.

Moskovan proletariaatti nousi ensimmäisenä aseelliseen kapinaan tsaarivaltaa vastaan. Joulukuun 5. p:nä pidetty Moskovan bolševikkien konferenssi asettui lakon julistamisen ja aseellisen kapinan kannalle tuoden siten julki työläisten tahdon. Moskovan Neuvosto julisti joulukuun 7. p:stä alkavan poliittisen yleislakon tarkoituksenaan paisuttaa se kapinaksi.

Jo kahtena ensimmäisenä päivänä yli 150 tuhatta henkeä ryhtyi Moskovassa lakkoon. Tehtaissa järjestettiin lukuisia kansankokouksia ja kaduilla mielenosoituksia. Alkoi olla ensimmäisiä yhteenottoja kasakoiden ja poliisivoimien kanssa. Viranomaiset kokosivat kiireesti voimia ja ryhtyivät hyökkäykseen. Moskovan proletariaatti vastasi viranomaisten toimenpiteisiin rakentamalla katusulkuja. Joulukuun 10. p:nä lakko paisui aseelliseksi kapinaksi. Syntyi kiivaita taisteluita. Presnjan, Zamoskvoretšjen, Rogožsko-Simonovskin kaupunginosat ja Kasaanin rautatien ympäristö muodostuivat kapinan keskuksiksi. Moskovan kaduille rakennettiin noin tuhatkunta katusulkua. Työläiset taistelivat uhrautuvaisesti yhdeksän päivää.

Aseellisten taistelujen silminnäkijä A. M. Gorki kirjoitti: „...palasin vastikään kadulta. Sandunovin saunan ja Nikolain aseman tienoilla, Smolenskin torilla, Kudrinossa käydään taistelua. Oikeaa taistelua!.. Kaduilla riisutaan kaikkialla aseista santarmeja, poliiseja... Työläiset käyttäytyvät suurenmoisesti!”

Presnjan työläiset taistelivat tavattoman urhoollisesti ja sitkeästi. Sinne olikin keskitetty Moskovan työläisten parhaat taisteluosastot.

Moskovan työläiset taistelivat uhrautuvasti. Koko maailma seurasi jännittyneenä kapinan vaiheita, kapinan, joka järkytti maailman suurimman monarkian perustuksia. Tsaarin hallitus käsitti, että koko itsevaltiudellis-maajorjuudellista valtakomentoa uhkasi tuho, ja lähetti vahvoja sotavoimia kukistamaan kapinaa. Veresten sotilasjoukkojen saapuminen Moskovaan aiheutti taistelevien voimasuhteissa oleellisen muutoksen vastavallankumouksen eduksi.

Kapinaan nousseella työväellä ei ollut vielä kokemusta aseellisesta taistelusta eikä riittävästi aseita eikä kyllin hyviä yhteyksiä sotaväkeen. Joulukuun alussa nousi kapinaan Moskovaan majoitettu Rostovin rykmentti. Moskovan varuskunta horjui kahden vaiheilla. Mutta kapinan johtajat eivät käyttäneet otollisella hetkellä hyväksi sotilasjoukkojen epäröintiä vetääkseen ne kapinoivien työläisten puolelle. Tsaarin hallituksen onnistui pitää Moskovan varuskunnan joukot kuuliaisina ja eristää ne kapinallisista. Pietarin—Moskovan rata oli edelleen hallituksen käsissä. Menševikkien johtama Pietarin Neuvosto ei nostanut kapinalippua pääkaupungissa eikä lamauttanut hallituksen vastatoimenpiteitä. Moskovan kapina ei muodostunut koko Venäjää käsittäväksi.

Kapinan johto kokonaisuudessaan jäi jälkeen joukkojen alkuvoimaisesti paisuvasta liikkeestä. Kapinan alussa vangittiin bolševikkien Moskovan komitean johtavat työntekijät ja kapinan järjestäjät V. L. Schanzer (Marat), M. I. Vasiljev-Južin ym. Moskovan yleinen kapina muodostui erillisten kaupunginosien kapinoiksi. Taistelun kulussa noudatettiin hyökkäystaktiikan asemesta puolustustaktiikkaa, jonka vuoksi kapina oli tuomittu epäonnistumaan.

Menševikit ja eserrät aiheuttivat hajaannusta kapinallisten riveissä. Allekirjoitettuaan työläisten painostuksesta yleislakkoa ja aseellista kapinaa koskevan vetoomuksen he tiedottivat pian sen jälkeen omien taisteluosastojensa hajottamisesta. Joulukuun 14. päivänä, jo ennen Pietarista lähetettyjen sotilasjoukkojen saapumista, menševikit vaativat Neuvostoa lopettamaan viipymättä kapinan. Menševikkien ja eserrien antautumishenkinen asennoituminen oli osaltaan syynä kapinallisten tappioon.

Säästääkseen vallankumouksellisia voimia bolševikkien Moskovan komitea ja Moskovan Neuvosto kehottivat lopettamaan joulukuun 19. p:nä aseellisen taistelun. Järkkymätön usko työväenluokan tulevaan voittoon huokui Presnjan taisteluosastojen esikunnan viimeisestä vetoomuksesta: „Me aloitimme. Me lope- tamme... Verenvuodatus, väkivalta ja kuolema tulevat seuraamaan kintereillämme. Mutta se ei merkitse mitään. Tulevaisuus kuuluu työväenluokalle. Kaikissa maissa sukupolvi toisensa jälkeen tulee oppimaan kestävyyttä Presnjan antamien koke- musten perusteella... Eläköön työläisten taistelu ja voitto!”

Moskovan kapinan jälkeen joulukuussa 1905 ja tammikuussa 1906 syttyi kapinoita muissa kaupungeissa. Joulukuun 12. p:nä nousi VSDTP:n komitean kutsumana Nižni-Novgorodin proletariaatti. Seuraavana päivänä puhkesi kapina Donin Rostovissa. Joulukuun 8. p:nä alkanut Novorossiskin poliittinen lakko kehittyi aseelliseksi kapinaksi. Valta kaupungissa siirtyi Työläisten edustajien neuvostolle, jonka johdossa bolševikeilla oli enemistö. Neuvosto ei ollut pelkästään kapinaa johtava elin, vaan myös uuden vallan, kansanvallan elin. Niiden päivien Novoros-

sisk tunnetaan historiassa „Novorossiskin tasavaltana”. Myös Ukrainan proletariaatti nousi aseelliseen taisteluun itsevaltiutta vastaan. Erikoisen huomattavaa aseellista liikehtimistä oli Donbassilla ja Jekaterinoslavissa. Uralin työläisten vallankumouksellinen taistelu oli järjestyneintä Permissä (Motovilihan tehtailla) ja Ufassa.

Siperian työläiset kävivät hyvin tarmokkaasti aseellista taistelua erittäinkin Krasnojarskissa ja Tšitassa, missä bolševistiset järjestöt olivat voimakkaita. Sotilaat liittyivät siellä kapinallisiin työläisiin. Krasnojarskissa perustettiin yhteinen Työläisten ja sotilaiden neuvosto, josta tuli vallankumouksellisen vallan elin. Neuvosto julisti paino-, kokoontumis- ja yhdistymisvapauden, sääti kahdeksan tunnin työajan, riisui aseista poliisit ja santarmit. Tšitassa sikäläinen varuskunta siirtyi työläisten puolelle. Kaupungin tosiasiallisena esivaltana oli Sotilaiden ja kasakoiden edustajain neuvosto, joka oli muodostettu Tšitaan marraskuun lopulla. Syntyi niin sanottu „Tšitan tasavalta”.

Puolassa samoin kuin Baltian maissakin tehdas- ja maatyöläisten sekä talonpoikien aseellinen taistelu saavutti valtavat mittasuhteet. Kapina-aalto tavoitti myös Kaukasian, missä bolševistiset järjestöt yhdistivät työläisten taistelun ja talonpoikaisliikkeen taitavasti toisiinsa. Tavattoman sitkeäksi muodostui talonpoikaiskapina Guuriassa, missä kapinallisten käsissä oli kokonaisia piirikuntia. Myös Suomessa aseellinen taistelu tsaarivaltaa vastaan sai laajat mittasuhteet.

Tsaarin hallitus tukahdutti uskomattoman julmasti nämä kapinaliikkeet. Tsaari sai itselleen pysyvän liikanimen „Nikolai verinen”.

Moskovan työläisten aloitteesta puhjennut joulukuun aseellinen kapina, jota bolševikit johtivat, muodostui vallankumouksen kohokohdaksi.

Bolševikit ja menševikit antoivat kapinasta peräti erilaisen arvion. Menševikit tuomitsivat aseelliseen kapinaan nousseen Venäjän proletariaatin sankarillisen taistelun. „Ei olisi pitänyt tarttua aseisiin”, Plehanov sanoi. Päinvastoin, sanoivat bolševikit, aseisiin olisi pitänyt tarttua vielä päättäväisemmin, olisi pitänyt selittää joukoille, ettei tsaarivaltaa voida voittaa pelkillä lakoilla ja muilla rauhanomaisilla keinoilla ja että vallankumous voidaan viedä voittoon ainoastaan aseellisella taistelulla. V. I. Lenin antoi suuren arvon joulukuun kapinalle, analysoi syvällisesti sen myönteisiä puolia ja sen tappion syitä, kehotti kaikkia valveutuneita työläisiä tutkimaan kapinan opetuksia ja valmistautumaan uusiin taisteluihin.

Joulukuun kapina osoitti, että työväenluokan poliittinen tietoisuus ja järjestyneisyys oli tavattomasti lisääntynyt. Tammi-kuun 9. pn jälkeen oli kuljettu valtavan pitkä taival. Työväenluokka oli taistellut sankarillisesti ase kädessä kukistaakseen itsevaltiuden, viedäkseen vallankumouksen voittoon. Se ajatus,

että tsaristinen monarkia oli kukistettava ja puoliksi maaorjuudellinen järjestelmä hävitettävä, juurtui pysyvästi Venäjän työväenluokan ja miljoonien työtätekevien tietoisuuteen.

Joulukuun tapahtumat todistivat vakuuttavasti, että „vapautta ei saada ilman suunnattomia uhreja, että tsarismin aseellinen vastarinta pitää murtaa ja nujertaa ase kädessä” (V. I. Lenin, Teokset, 8. osa, s. 535).

4. Bolševikkipuolueen rakentaminen vallankumouksen aikana. VSDTP:n IV edustajakokous

Bolševikkipuolue rakentui ja kasvoi vuoteen 1905 saakka toimien maanalaisena, illegaalaisena. Siinä suhteessa se eroaa useimpien muiden maiden sosialidemokraattisista puolueista, jotka kehittyivät legaalaisina. Vallankumoukselliset maksoivat vuosikausien vankeudella ja pakkotyöllä pienimmistäkin sellaisista yrityksistään kuin työväen kerhojen perustaminen tai julistusten ja lentolehtisten julkaiseminen. Puolueen jäsenet ja puoluekomiteat eivät voineet pitää kokouksia julkisesti. Puolueen paikalliskomiteat olivat VSDTP:n Keskus- tai aluekomitean nimittämiä. Vallankumoukselliset sanomalehdet, lentolehtiset ja kirjat julkaistiin etupäässä ulkomailla ja kuljetettiin salateitse Venäjälle.

Maanalainen toiminta vaati kaikilta puolueen jäseniltä tiukkaa konspiraatiota, mutta siitä huolimatta puolue ei ollut mikään itseensä sulkeutunut järjestö. Se oli kaikessa toiminnassaan kiinteässä yhteydessä työläisiin ja muihin työtätekeviin, johti proletariaatin lukuisia joukkoesiintymisiä.

Vallankumouksen nousu loi uudet edellytykset puolueen toiminnalle. Joukot hankkivat vallankumouksellisella taistelullaan kokoontumis-, yhdistymis- ja painovapauden. Kaikkialla maassa pidettiin joukkokokouksia, erilaisten yhteiskunnallisten järjestöjen edustajien kokouksia, neuvotteluja ja konferensseja. Joukkokokouksia varten otettiin ilmoitusjärjestyksessä käyttöön saleja ja auditorioita. Vuoden 1905 kesällä ja syksyllä pidettiin valtavia ulkoilmakokouksia. Bolševikkipuhujat samoin kuin muidenkin puolueiden edustajat kääntyivät julkisesti joukkojen puoleen, selostivat puolueensa ohjelmaa ja kutsuivat taisteluun sen puolesta. Bolševikkipuolueen aatteet levisivät laajalle, ja sen aktiivisten kannattajien lukumäärä kasvoi yhä suuremmaksi.

„Puolueemme”, V. I. Lenin kirjoitti, „oli keväällä 1905 maanalaisten kerhojen liitto; syksyllä siitä tuli *miljoonaisen* proletarijoukkojen puolue” (Teokset, 15. osa, s. 142).

Käyttäen hyväksi suhteellisen vapaita oloja monet bolševistiset järjestöt ryhtyivät julkaisemaan legaalaisia työväenlehtiä. Moskovassa ilmestyivät „Borba” („Taistelu”) ja „Vperjod”

(„Eteenpäin”), Taka-Kaukasiassa „Kavkazski rabotši listok” („Kaukasian työväen lehti”), Krasnojarskissa „Krasnojarski rabotši” („Krasnojarskin työmies”) Tšitassa „Zabaikalski rabotši” (Taka-Baikalin työmies) jne. Bolševikit alkoivat julkaista tataarin kielellä „Ural” nimistä lehteä, joka levitti Leninin aatteita Volganvarren ja Keski-Aasian kansojen osattomien väestöjoukkojen keskuuteen. Lentolehtisiä ja julisteita alettiin julkaista huomattavasti enemmän. Vallankumouskaudella bolševistiset järjestöt julkaisivat yli kaksi tuhatta erilaista lentolehtistä, joiden yhteinen painosmäärä teki yli miljoonan kappaletta kuukaudessa. Vuosina 1905—1907 julkaistiin bolševikkien aloitteesta runsaasti marxilaista kirjallisuutta Pietarissa, Moskovassa, Kievissä, Odessassa, Donin Rostovissa, Tiflississä, Bakussa, Tomskissa, Irkutskissa, Krasnojarskissa ja muissa kaupungeissa.

Uudet olosuhteet vaativat suorittamaan erinäisiä muutoksia puolueen rakenteessa ja sen järjestötyössä. Artikkelissaan „Puolueen reorganisaatiosta” V. I. Lenin esitti tällaisen uudelleenjärjestelyn ohjelman. Hän kehotti käyttämään kaikin tavoin hyväksi legaalisuuden tarjoamia mahdollisuuksia, perustamaan julkisia sekä puolijulkisia puolue-elimiä ja niiden yhteyteen järjestöverkoston, mutta säilyttämään samalla välttämättömästi illegaalisen puoluekoneiston. V. I. Lenin asetti tehtäväksi uusien jäsenjoukkojen hankkimisen VSDTP:n riveihin, ennen kaikkea työläisten keskuudesta. „...tuokoot he mukanaan nuoren vallankumouksellisen Venäjän raikkautta”, V. I. Lenin kirjoitti. Kaikkialla, missä se suinkin oli mahdollista, johtavat puolue-elimet oli valittava; maanalaisten kerhojen tilalle oli perustettava puoluesoluja, jotka olisivat puolueen varsinaisia perusjärjestöjä.

Puolue järjesti toimintansa uusia olosuhteita vastaavaksi. Demokraattisen sentralismin periaatetta alettiin toteuttaa käytännössä.

Vallankumouksen kulussa puolue kasvoi, siihen liittyi parhaita eturivin työläisiä. Vuoden 1905 lopulla Pietarin puoluejärjestössä oli lähes 3000, Moskovon 2500, Ivanovo-Voznesenskin noin 900, Bakun ja Harkovin 1000 jäsentä kussakin.

Venäjällä toimi siihen aikaan yli 50 bolševistista komiteaa ja ryhmää. Bolševistiset järjestöt olivat vallitsevina teollisuuskeskuksissa. Menševikkien vaikutus taasen oli suurempi käsityöläisten, sivistyneistön, opiskelijoiden, kaupunkien pikkuporvariston sekä vähemmän tietoisien työväen keskuudessa.

Vallankumouksen nousun kaudella VSDTP:seen liittyi paljon uusia työläisiä. Puolue muuttui joukkopuolueeksi. Nuoret puolueen jäsenet tulivat vasta vähitellen tietämään, että oli olemassa bolševikkeja ja menševikkejä, joiden katsomukset ja toimintaohjelma olivat eriäviä. He pyrkivät selvittämään itselleen näiden kahden suunnan välisiä erimielisyyksiä. Työläisiä

kummastutti se, että paikkakunnilla oli olemassa bolševistisia ja menševistisiä järjestöjä, jotka toimivat toisistaan eristäytyneinä, mutta käyttivät samaa nimeä — VSDTP. Luokkavaisto sanoi heille, että sellainen puolueen tila heikensi työväenluokkaa, puoluetta ja vallankumousta. Mutta siihen aikaan menševikit pitivät itseään edelleenkin sosialidemokraatteina, he eivät luopuneet avoimesti VSDTP:n ohjelmasta ja värväsivät uusia jäseniä järjestöihinsä. Tarvittiin tietty aika, ennen kuin puolueen jäsenjoukot vakuutuivat oman kokemuksensa nojalla menševikkien petturuudesta ja käsittivät, että ainoastaan bolševikit ajavat työväenluokan etuja, sosialismin etuja.

Pian VSDTP:n III edustajakokouksen jälkeen monet puolueen jäsenet alkoivat vaatia puolueen yhdistämistä. Tämä alhaaltakäsin virinnyt puolueen yhdistämistä vaativa puolueen jäsenjoukkojen ja eturivin työläisten liike osoitti näiden pitävän huolta puolueen ja sen arvovallan lujittamisesta työväenluokan keskuudessa, kaikkien voimien yhdistämisestä tulokselliseen taisteluun vallankumouksen voiton puolesta. VSDTP:n III edustajakokouksessa valittu puolueen Keskuskomitea asettui kannattamaan tätä vaatimusta. V. I. Lenin, bolševikit olivat vuorevarmoja siitä, että vallankumoukselliset marxilaiset periaatteet pääsevät VSDTP:ssä loppujen lopuksi voitolle ja menševikit joutuvat eristetyiksi.

Luonnehtiessaan VSDTP:n riveissä käydyn taistelun historiaa V. I. Lenin mainitsi:

„On sanottava, että kun menševikkien kanssa vuoroin muodollisesti erottiin, kuten keväällä 1905 ja tammikuussa 1912, ja vuoroin yhdistyttiin joko puolittain tai kokonaan, kuten vuosina 1906 ja 1907 sekä sitten 1910, niin tämä ei johtunut yksinomaan taistelun käännteistä, vaan myös syvien rivien painostuksesta niiden vaatiessa omaan kokemukseen perustuvia tarkistavia kokeita” (XXXV L e n i n k o k o e l m a, s. 303).

V. I. Leninistä, bolševikeista oli välttämätöntä saada koko VSDTP vallankumouksellisen marxilaisuuden kannalle ja johtamaan Venäjän työväenliikettä ja vallankumousliikettä. Bolševikit pyrkivät voittamaan puolelleen mahdollisimman laajat sosialidemokraattiset työläiskerrokset. V. I. Lenin asetti tehtäväksi saada koko VSDTP hyväksymään puolueen III edustajakokouksen toimintaohjelman. Hän osoitti, että voittaakseen menševikit bolševikkien oli silloisissa oloissa sovellettava luovimis- ja kompromissitaktiikkaa, „luonnollisesti siten ja sellaista, joka auttoi bolševikkeja pääsemään helpoimmin, pikimmin, varmimmin ja tehokkaimmin voitolle menševikeistä” (T e o k s e t, 31. o s a, s. 56).

Eivät yksin nämä näkökohdat tehneet tarpeelliseksi yhdistävän edustajakokouksen koollekutsumista. Bolševikkien ja

menševikkien lisäksi Venäjällä oli olemassa Puolan ja Liettuan Sosialidemokraatit, Latvian sosialidemokraattinen työväenpuolue sekä muita sosialidemokraattisia puolueita. Nämä puolueet eivät kuuluneet VSDTP:seen, vaan toimivat erillisinä. Tsarismivastaisen taistelun edut vaativat, eritoten vallankumouksen oloissa, Venäjän kaikkien kansallisuuksien ponnistusten yhdistämistä, koko valtakunnan työläisten internationalistista yhteenliittämistä.

Puolueen sääntömääräisen edustajakokouksen oli määrä ratkaista yhdistymiskysymys. Bolševikkien ei onnistunut kutsua edustajakokousta koolle suunniteltuna ajankohtana rautatielakon ja Moskovassa puhjenneen aseellisen kapinan vuoksi. Tampereelle saapuneet edustajakokouksen osanottajat järjestivät bolševikkien konferenssin, joka työskenteli vuoden 1905 joulukuun 12. pstä 17. päivään.

Konferenssi kannatti puolueen yhdistymistä, „viipymätöntä ja yhtäaikaista käytännöllisten keskuselinten sekä kirjallisten keskusjulkaisujen yhdistämistä tasavertaisuuden pohjalla...” („NK P ... päätöslauselmina”, I osa, s. 98). Päätöslauselmassaan „Puolueen reorganisaatio” konferenssi kehotti toteuttamaan laajassa mitassa valinnallisuutta ja demokraattisen sentralismin periaatetta. Poikkeaminen tästä periaatteesta oli sallittavaa ainoastaan voittamattomien käytännöllisten vaikeuksien sattuessa. Agraarikysymystä koskevassa päätöslauselmassaan konferenssi laajensi puolueen III edustajakokouksen päätöstä ehdottamalla, että puolueen agraariohjelmassa ns. „otrezka”-maita koskevan kohdan asemesta vaadittaisiin kaikkien kruunun, tilanherrojen ja kirkon maaomaisuuksien konfiskointia.

Joulukuun lopulla muodostettiin VSDTP:n yhteinen Keskuskomitea, jolle annettiin tehtäväksi kutsua koolle puolueen IV edustajakokous.

V. I. Leninin mielestä bolševikkien oli esitettävä edustajakokouksessa oma kantansa vallankumouksen kaikista tärkeimmistä kysymyksistä, jotta työläiset näkisivät selvästi, mikä on bolševikkien asenne, ja voisivat tehdä valintansa bolševikkien ja menševikkien välillä. Helmikuun jälkipuoliskolla v. 1906 V. I. Lenin laati bolševikkien toimintaohjelman — edustajakokouksen tärkeimpien päätöslauselmien luonnoksen. Bolševikkien päätöslauselmissa kehoitettiin valmistelemaan uutta vallankumouksellista rynnistystä itsevaltiutta vastaan. Taistelun perusmuodoksi tunnustettiin laajojen kansanjoukkojen aseellinen taistelu. Menševikit esittivät edustajakokoukselle oman taktillisen ohjelmansa, jossa he itse asiassa luopuivat vallankumouksellisesta taistelusta. Molempien toimintaohjelmien käsittelyn tuloksena useimmat puoluejärjestöt asettuivat kannattamaan bolševikkien ohjelmaa.

VSDTP:n IV (yhdistävä) edustajakokous työskenteli Tukholmassa 10.—25. p:nä huhtikuuta 1906. Kokouksessa oli läsnä 112 päätösvaltaista edustajaa 57 paikallisjärjestöstä ja 22 neuvottelevaa edustajaa. Kansalliset järjestöt olivat edustettuina seuraavasti: Puolan ja Liettuan Sosialidemokraateilla, Bundilla ja Latvian sosialidemokraattisella työväenpuolueella oli kullakin kolme edustajaa, Ukrainan sosialidemokraattisella työväenpuolueella ja Suomen työväenpuolueella yksi edustaja kummas-takin.

Puoluekokouksen bolševikkiedustajain joukossa olivat V. I. Lenin, Artem (F. A. Sergejev), V. V. Vorovski, K. J. Vorošilov, M. I. Kalinin, N. K. Krupskaja, A. V. Lunatšarski, I. I. Skvortsov-Stepanov, J. V. Stalin, M. V. Frunze, S. G. Saumjan, J. M. Jaroslavski. Puolan ja Liettuan Sosialidemokraattien edustaja F. E. Dzierżyński kannatti edustajakokouksessa bolševikkeja.

Päätösvaltaisten edustajain joukossa oli 46 bolševikkia ja 62 menševikkiä. Vähäinen osa edustajista omaksui epämääräisen asenteen. Menševikkien lukumääräinen ylivoima oli selitettävissä sillä, että monet aseellista kapinaa johtaneet bolševistiset puoluejärjestöt eivät olleet voineet lähettää edustajiaan. Keski-Venäjä, Ural, Siperia ja Pohjoiset alueet,— nämä bolševikkien linnakkeet — olivat vajavaisesti edustettuina. Sitä vastoin menševikit, joiden järjestöistä useimmat olivat maan ei-teollisilla seuduilla, pystyivät lähettämään enemmän edustajia. Edustajakokouksen tällainen kokoomus oli syynä siihen, että sen useimmat päätökset olivat luonteeltaan menševistisiä.

Edustajakokouksessa keskusteltiin agraarikysymyksestä, silloisesta tilanteesta ja proletariaatin luokkatehtävistä, suhtautumisesta Valtakunnanduumaan ym.

V. I. Lenin alusti bolševikkien puolesta agraarikysymyksen. Hän vaati kaikkien tilanherrojen maiden konfiskoimista ja kaiken maan kansallistamista, so. maan yksityisomistuksen lakkauttamista ja kaikkien maiden siirtämistä valtion omistukseen. Bolševikkien agraariohjelma kutsui talonpoikia taisteluun tilanherroja ja tsaaria vastaan. Maan kansallistaminen samoin kuin koko agraari- ja talonpoikauskysymyksen ratkaiseminen, V. I. Lenin sanoi, on mahdollista vain siinä tapauksessa, että tsaarin itsevaltius kukistetaan, kansa ottaa vallan käsiinsä ja pystytetään proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellisdemokraattinen diktatuuri. Maan kansallistaminen ei ainoastaan hävittäisi maaorjuuden jäännöksiä, vaan myös kiihdyttäisi talonpoikaiston sisäistä luokkataistelua, myötävaikuttaisi köyhälistön ryhmittymiseen proletariaatin ympärille, jouduttaisi porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kehittymistä sosialistiseksi vallankumoukseksi.

Osa puoluekokouksen bolševikkiedustajista (J. V. Stalin, S. A. Suvorov ym.) vaati tilanherrojen maiden jakamista ja

luovuttamista talonpoikien yksityisomistukseen. V. I. Lenin arvosteli „maanjakajien” vaatimuksia todeten niiden olevan erheellisiä, vaikkakaan ei vahingollisia. „Maanjakajien” virhe oli siinä, että he ottivat lähtökohdaksi väitteen, jonka mukaan porvarillis-demokraattisen ja sosialistisen vallankumouksen välillä on pitkä välikausi, eivätkä nähneet sitä mahdollisuutta, että porvarillis-demokraattinen vallankumous voi kehittyä sosialistiseksi vallankumoukseksi.

Menševikkien kannattamana ohjelmana oli maan kunnallistaminen, joka tarkoitti tilanherrojen maiden siirtämistä paikallisten itsehallintoelinten (kunnallishallitusten) määräysvaltaan. Näiltä talonpojat olisivat vuokranneet sitten maata omaan käyttöönsä. Kunnallistamisohjelman poliittinen vahingollisuus piili siinä, että se ei kutsunut vallankumoukselliseen toimintaan, vaan kylvi sellaisia vahingollisia harhakäsityksiä, että agrariikisyms voidaan ratkaista rauhallisin keinoin taantumuksellisen keskuvallan säilyessä koskemattomana. Työväenluokan ja talonpoikaiston liiton sijasta menševikit propagoivat itse asiassa talonpoikien ja tilanherrojen keskinäistä sovintoa. V. I. Lenin arvosteli jyrkästi menševikkien kunnallistamisohjelmaa paljastaen sen virheelliseksi ja vahingolliseksi vallankumousliikkeelle. Edustajakokous hyväksyi äänten enemmistöllä menševistisen agrariohjelman. Bolševikkien onnistui kuitenkin saada päätöslauselmaan tilanherrojen maiden konfiskointia vaativa ohjelause menševikkien ehdottaman opportunistisen „luovutus”-määritelmän asemesta.

Alustuksen „Nykyhetken tilanteesta ja proletariaatin luokkatehtävistä” teki V. I. Lenin. Bolševikit vaativat paljastamaan liberaalisen porvariston puolueet ja liittoutumaan demokraattisten voimien kanssa taisteluun tsaarin itsevaltiutta sekä sitä tukevia poliittisia puolueita vastaan. Menševikit sen sijaan luovuttivat vallankumouksen johdon porvariston käsiin.

Bolševikit vaativat taistelemaan niitä duumaan liittyviä perustuslaillisuusilluusioita vastaan, joita liberaalinen porvaristo levitteli kansan keskuuteen, osoittamaan, ettei tsaarin hallituksen lupauksiin ja lakeihin ole luottamista, paljastamaan duuman kadettienemmistön kaksinaamaisuuden ja horjuvuuden. Mutta menševikeistä duuma oli „yleiskansallinen poliittinen keskus”, joka kykenee yhdistämään, „koordinoimaan” taistelua vanhaa järjestelmää vastaan, ja siksi he ajoivat vallankumouksen tyrehdyttämisen linjaa, koettivat ohjata vallankumousta parlamentaarisille, duumatoiminnallisille raiteille. Tässä ilmeni erityisen näkyvästi menševikkien osuus työväenluokkaan kohdistuvan porvarillisen vaikutuksen välittäjinä.

IV edustajakokous hyväksyi puolueen järjestösäännöt. Niiden ensimmäisen pykälän sanamuodoksi tuli Leninin ehdottama sanamuoto. Sääntöihin liitettiin ensi kerran bolševistinen määri-

telmä demokraattisesta sentralismista. Siitä lähtien se on kuulunut puolueen sääntöihin.

Edustajakokous teki päätöksen VSDTP:n yhdistymisestä Puolan ja Liettuan sosialidemokraattien kanssa, jotka liittyivät VSDTP:seen kyseessäolevan alueen kaikkien eri kansallisuuksien proletaarien keskuudessa toimivina aluejärjestöinä. Edustajakokous hyväksyi myös niitä ehtoja koskevan esityksen, joilla Bund voi liittyä VSDTP:seen, mutta ilmaisi samalla erityisessä päätöslauselmassaan vastustavansa jyrkästi kansallisuuksittain tapahtuvaa proletariaatin järjestäytymistä. Ukrainan sosialidemokraattisen työväenpuolueen hyväksymistä VSDTP:n jäsenjärjestöksi lykättiin tuonemmaksi, ja se raukesi myöhemmin kokonaan sanotun puolueen pikkuporvarillisen, kiihkokansallisen luonteen takia. Ukrainan työläiset liittyivät yhteen ja taistelivat VSDTP:n yleisvenäläisten järjestöjen puitteissa, nämä järjestöt kasvattivat heitä luokkataistelun ja proletarisen internationalismin hengessä.

VSDTP:n IV edustajakokous oli siis osoituksena Leninin julistamien ja puolueen II edustajakokouksen vahvistamien proletarisen internationalismin periaatteiden voitosta. IV edustajakokouksen suuria myönteisiä saavutuksia oli Venäjän kansallisten sosialidemokraattisten puolueiden yhteensulautuminen VSDTP:seen kuuluvina järjestöinä. Tämä yhdistyminen antoi bolševikeille mahdollisuuden ulottaa aatteellisen vaikutuksensa maan kaikkien kansallisuuksien laajoihin työväenkerroksiin, kasvattaa proletariaatin tosivallankumouksellisia voimia internationalismin hengessä ja liittää ne lujasti yhteen ja helpotti opportunistien, šovinistien ja nationalistien paljastamista ja eristämistä.

„Edustajakokouksen suurena käytännöllisenä saavutuksena”, V. I. Lenin kirjoitti, „on suunniteltu (osaksi jo tapahtunutkin) yhtyminen kansallisten sosialidemokraattisten puolueiden kanssa. Tämä yhtyminen lujittaa Venäjän SDT:n puoluetta. Se auttaa hävittämään viimeisetkin kerholaisuuden jäljet. Se tuo uuden raikkaan tuulahduksen puolueen toimintaan. Se lujittaa valtavassa mitassa Venäjän kaikkien kansojen proletariaatin mahtia” (T e o k s e t, 10. o s a, s. 374).

IV edustajakokouksessa valittuun Keskuskomiteaan tuli 3 bolševikkiä ja 7 menševikkiä. Pää-äänenkannattajan, „Sotsialdemokrat” lehden, toimitus muodostettiin yksinomaan menševikeistä.

Sillä kärkevällä taistelulla, jota bolševikit kävivät edustajakokouksessa menševikkejä vastaan vallankumouksen kaikista periaatekysymyksistä, oli suuri merkitys proletariaatin kasvatamisen, menševikkien paljastamisen ja marxilaisen puolueen, uudentyypin puolueen lujittamiseksi käydyin taistelun

mielessä. Elämä vaati vastausta vallankumouksen ratkaiseviin kysymyksiin. Bolševikkien ja menševikkien väliset erimielisyydet syvenivät vallankumouksen kulussa. Menševikit luisuivat askel askeleelta alemmaksi, esiintyen yhä selväpiirteisemmin porvariston asiamiehinä työväenliikkeessä.

Heti edustajakokouksen päätyttyä V. I. Lenin kirjoitti bolševikkiedustajien nimissä puolueelle osoitetun vetoomuksen. Siinä hän arvosteli periaatteellisesti niitä menševistisiä päätöksiä, jotka IV edustajakokous oli hyväksynyt bolševikkien vastalauseista huolimatta. Hän arvosteli jyrkästi maan kunnallistamisohjelmaa ja kehotti kaikkia sosialidemokraatteja ajamaan seuraavassa edustajakokouksessa läpi tämän ohjelman kumoamista tarkoittavan päätöksen. Bolševikit aloittivat VSDTP:n riveissä kamppailun saadakseen puolueen seuraavan edustajakokouksen tekemään oikeita, vallankumouksellisia, marxilaisia päätöksiä ja kumoamaan siten IV edustajakokouksen väärät menševistiset päätöslauselmat.

Koska puolueen pää-äänenkannattaja oli joutunut menševikkien käsiin, bolševikit alkoivat elokuussa 1906 julkaista illegaalista „Proletari” („Proletaari”) lehteä. Lehteä toimitti V. I. Lenin, ja siitä tuli tosiasiallisesti bolševikkien pää-äänenkannattaja. Bolševikit ryhtyivät julkaisemaan myös legaalisia sanomalehtiä („Volna”, „Vperjod”, „Eho”).

IV edustajakokouksessa bolševikit ja menševikit yhdistyivät vain muodollisesti VSDTP:n puitteissa. Itse asiassa molemmilla oli omat katsomuksensa, oma toimintaohjelmansa vallankumouksen tärkeimmissä kysymyksissä. Bolševikit jatkoivat syvästi periaatteellista taistelua menševikkejä vastaan, työväenliikkeessä ilmenevää opportunistia vastaan. Bolševikit säilyttivät järjestöllisen itsenäisyytensä ja johtavan keskuksensa. Menševikeillä puolestaan oli omat itsenäiset järjestönsä. V. I. Lenin kirjoitti myöhemmin:

„Vuosina 1903—1912 olimme menševikkien kanssa väliin useampia vuosia muodollisesti yhtenäisessä sosdem. puolueessa luopumatta silti *milloinkaan* aatteellisesta ja poliittisesta taistelusta heitä vastaan, koska he olivat proletariaattiin kohdistuvan porvarillisen vaikutuksen välittäjiä ja opportunisteja” (Teokset, 31. osa, s. 53).

Bolševikit pitivät ohjeenaan sitä Leninin teesiä, että yhdistämispolitiikkaa ei saa käsittää bolševikkien ja menševikkien sotkemiseksi toisiinsa, heidän aatteellisten ja poliittisten asenteidensa sotkemiseksi toisiinsa. Ottaen huomioon sen suunnattoman vahingon, jota yhä opportunistisemmaksi käynyt menševikkien linja aiheutti (kadettilaisduuman tukeminen, antautuminen liberaaliselle porvaristolle, pyrkimys vallankumouksellisen taistelun tyrehtyttämiseen), V. I. Lenin, bolševikit tehostivat taistelua tätä linjaa vastaan.

5. Bolševikkien taktiikka I ja II Valtakunnanduumaan nähden. VSDTP:n V edustajakokous. Vallankumouksen tappion syyt

Joulukuun aseellisen kapinan kukistuttua vallankumous alkoi vähitellen laantua. Mutta vallankumouksen aiheuttaneet syyt olivat syvälliset, ja joukkojen mieliala oli hyvin vallankumouksellinen niin kaupungeissa kuin maaseudullakin. Vallankumouksellista taistelua kesti aina vuoden 1907 puoliväliin. Vallankumoukseen nousseet Venäjän työväenluokka ja laajat kansanjoukot perääntyivät taistellen.

Tsaarivalta hyökkäsi yhä kiivaammin vallankumouksen voimia vastaan. Eri puolilla maata toimivat rankaisuretkikunnat ja kenttäoikeudet ja riehuivat mustasotnialaisten pogromijoukkioit. Tsaarin pyövelit hajottivat Työläisten edustajien neuvostoja, ammattiyhdistyksiä sekä muita työläisten, talonpoikien ja sotilaiden joukkojärjestöjä. Erikoisen ankarasti vainottiin työväenluokan parhaita edustajia, bolševikkeja. Tuhansia bolševikkeja ammuttiin, tuomittiin kuolemaan, hirtettiin ilman tutkimusta ja oikeudenkäyntiä.

Taistelussaan vallankumousta vastaan tsaarin hallitus turvautui paitsi vainotoimenpiteisiin, myös uudistuksiin. Joulukuun 11. p:nä 1905, Moskovan aseellisen kapinan ollessa kuumimmillaan, annettiin laki Valtakunnanduuman vaaleista. Tsaarivalta yritti kylvää joukkoihin harhakuvitelmia, että ne muka voivat saada vaatimuksensa läpi rauhallista tietä, „Venäjän parlamentin” kautta. Hallitus yritti pettää talonpoikia, jotka yhä vielä uskoivat saavansa tilanherrojen maita duuman myötävaikutuksella, ja irrottaa heidät työväenluokasta antaakseen siten lopullisen iskun vallankumoukselle.

Vaalilaki jätti enemmän kuin puolet maan väestöstä vaille äänioikeutta. Duuman vaalit eivät olleet yleiset eivätkä yhtäläiset, eivät välittömät eivätkä salaiset. Tilanherrojen ja kapitalistien edustajille oli tulevassa duumassa taattu valtava ylivoima. Väestö jaoteltiin varallisuus- ja luokkaeroavuuden perusteella erikoisiin kategorioihin, niin sanottuihin kuurioihin (maanomistaja-, kaupunki-, talonpoikais- ja työläiskuurioihin). Jokaisesta kuuriasta valittiin valitsijamiehet, mutta erilaisin äänimäärin. Tilanherroilla yksi valitsijamies tuli 2000 äänioikeutettua kohti, talonpojilla 30 tuhatta ja työläisillä 90 tuhatta äänioikeutettua kohti.

Työväenluokan ja talonpoikaiston sitkeä taistelu vuonna 1906 antoi toiveita uudesta vallankumouksellisesta noususta. Näissä olosuhteissa bolševikit eivät voineet luopua toimintaohjeesta, että vallankumousta oli jatkuvasti syvennettävä ja laajennettava. Sen vuoksi he kehottivat Tampereen konferenssin päätösten mukaisesti joukkoja boikotoimaan duumaa ja käyttivät vaalikouksia hyväksi agiteeraten niissä aseellisen kapinan

puolesta. Sen sijaan menševikkien julistamana taktiikkana oli puolittainen boikotti (osallistuminen valtuutettujen ja valitsijamiesten vaaleihin, mutta ei duuman jäsenten vaaleihin). Tämä menševikkien puolinen ja periaatteeton toimintaohje aiheutti hajaannusta työväen keskuudessa ja auttoi vahingollisten perustuslaillisuusilluusioiden leviämistä.

Vuoden 1906 tammi- ja helmikuussa VSDTP:ssä käytiin laajaa väittelyä duumaa koskevan taktiikan kysymyksistä bolševikkien ja menševikkien toimintaohjelmien pohjalla. Suurin osa puolueen paikallisjärjestöistä kannatti aktiivista boikotoimistaktiikkaa. Luokkatietoisimmat ja vallankumouksellisimmat työläiset sekä osa demokraattista sivistyneistöä boikotoivat vaaleja. Duuman vaaleja ei kuitenkaan onnistuttu ajamaan karille. Boikotin epäonnistumiseen oli perussyynä se, että puuttui joukkoluontoista vallankumouksellista nousua, joka olisi kyennyt ehkäisemään duuman koollekutsumisen. Boikotin epäonnistumiseen vaikuttivat myös menševikkien hajottavat ohjeet ja se, että perustuslaillisuusilluusiot olivat piintyneet talonpoikais-
toon, joka oli huomattavalta osaltaan antautunut kadettien vieteltäväksi. Eritellessään myöhemmin vallankumouksen kokemuksia V. I. Lenin totesi, että I duuman boikottaus vuonna 1906 oli virhe, sillä käytännössä osoittautui, että vallankumouksen kohokohta oli silloin jo sivuutettu.

Kadettipuolue sai enemmistön I Valtakunnanduumassa.

Bolševikit asettivat tehtäväkseen itsevaltiuden viikunanlehdeksi muodostuneen duuman toiminnan paljastamisen. Taistelu talonpoikien perustuslaillisuusilluusioita vastaan oli V. I. Leninistä siihen aikaan puolueen tärkeimpiä poliittisia tehtäviä. Lujittaakseen työväenluokan ja talonpoikien liittoa bolševikit antoivat tukensa *trudovikeille**, niille I duuman talonpoikaisedustajille, jotka tulkitsivat talonpoikaisjoukkojen pyrkimyksiä taistelussa maasta.

Menševikit, joiden lähtökohtana oli opportunistinen arvio vallankumouksen liikkeellepanevista voimista ja tulevista näköaloista, pitivät duumaa vallankumouksellisia voimia „yhteenliittävänä keskuksena”. IV edustajakokouksen valitsema menševistinen Keskuskomitea kehotti tukemaan duumaa sen suunnitellussa kadettihallituksen muodostamisesta. Moinen kehotus oli vain omiaan vahvistamaan perustuslaillisuusilluusioita, herättämään sellaisia pettäviä toiveita, että valta voidaan siirtää kansalle rauhallisoin keinoin.

Keskuskomitea ei ilmentänyt puolueen tahtoa duumakysymyksissä. Suurin osa puolueen paikallisjärjestöistä tuomitsi Keskuskomitean opportunistisen linjan sen perusteella, minkä

* *trudovikit* (työryhmäläiset)— pikkuporvarillisten demokraattien duumar ryhmä, johon kuului talonpoikaiston ja narodnikkilaismielisen sivistyneistön edustajia. *Suom.*

arvion Lenin oli antanut duumasta ja miten bolševikit olivat arvostelleet menševikkien kannanottoja.

I duuman kokoontuminen ei pysähdyttänyt vallankumousliikettä. Proletariaatti kävi raskaita jälkitaisteluja hyökkäävää poliittista taantumusta vastaan, vetäen taimmaisetkin reservit mukaan vallankumousliikkeeseen. Joulukuun kapinan kokemukset huomioon ottaen puolue tehosti toimintaansa talonpoikien ja varsinkin sotilaiden keskuudessa. Vuoden 1905 lopussa ja vuoden 1906 alussa useat sotaväen keskuudessa toimivat puoluejärjestöt alkoivat julkaista erityisesti sotilaille ja matruuseille tarkoitettuja sanomalehtiä: Pietarissa ilmestyi „Kazarma” („Kasarmi”), josta tuli itseasiassa bolševikkien sotilasjärjestön pääorgaani, Moskovassa „Soldatskaja Žizn” („Sotamiehen elämä”), Sevastopolissa „Soldat” („Sotamies”), Riiassa „Golos soldata” („Sotamiehen ääni”), Voronežissa „Žizn kazarmy” („Kasarmielämää”) ym.

Talonpoikaisliike sai kesällä 1906 uutta voimaa. Talonpoikaislevottomuudet käsittivät 215 ujestia — puolet Euroopan-Venäjän kaikista ujesteista. Sotaväen keskuudessa jatkuivat vallankumoukselliset levottomuudet. Sotilaiden ja matruusien huomattavimmat aseelliset levottomuudet vuonna 1906 olivat Itämeren laivastossa: Viaporissa, Kronstadtissa ja Räävelissä.

Tsaarin hallitus ryhtyi uusiin toimenpiteisiin tukahduttaakseen lopullisesti vallankumouksen. Se hajotti heinäkuun 8. pñä 1906 I Valtakunnanduuman, jonka puhujankorokkeelta tsaarin hallitusta oli arvosteltu melko useasti, enimmäkseen agraarikysymyksen yhteydessä. Duuman hajottamisen jälkeen vastavallankumouksen hyökkäys kiihtyi.

Vallankumouksen heiketessä bolševikit muuttivat taktiikkaansa. He päättivät tulla mukaan II Valtakunnanduumaan käyttääkseen sitä puhujalavana vallankumouksellisessa agitatioyössään, itsevaltiuden ja vastavallankumouksellisen porvariston paljastamisessa.

Bolševikit aloittivat vaalikampanjan käyttäen sitä hyväksi järjestääkseen ja valistaakseen poliittisesti proletariaattia. He esittivät „vasemmistoblokki”-ajatuksen, mikä merkitsi liittoutumista trudovikkien kanssa. Bolševikit tähdensivät, että trudovikkien agraaripoliittiset vaatimukset ovat luonteeltaan vallankumouksellis-demokraattisia ja, kuten V. I. Lenin huomautti, ilmentävät pikkuporvarillisesta rajoittuneisuudesta huolimatta „jotakin reaalista ja progressiivista historian nykyisellä ajankohdalla” (Teokset, 13. osa, s. 224).

Bolševikkien duumataktiikan päätarkoituksena oli vapauttaa talonpoikaisto liberaalisen porvariston vaikutusvallasta ja luoda duumassa työväenluokan ja talonpoikaiston edustajien vallankumouksellinen blokki.

Menševikit olivat halukkaita tekemään blokin kadettien kanssa niin vaalikampanjan aikana kuin itse duumassakin ja

auttoivat porvaristoa levittämään kansan keskuuteen sellaisia harhaluuloja, että vapaus voidaan saavuttaa ilman aseellista kapinaakin.

Menševistisen Keskuskomitean opportunistinen kanta taktiikan peruskysymyksissä herätti suuttumusta valtaosassa puolueen paikallisjärjestöjä. Nämä vaativat kutsumaan koolle mitä pikimmin ylimääräisen puoluekokouksen. Syyskuussa 1906 Pietarin komitea, Keski-Venäjän sosialidemokraattisten järjestöjen Aluebyroo, Puolan ja Liettuan Sosialidemokraattien Päähallitus ja Latvian sosialidemokraattisen puolueen Keskuskomitea hyväksyivät vetoomuksen puolueen edustajakokouksen koollekutsumisesta. Lukuisat puoluejärjestöt kannattivat tätä vetoomusta.

VSDTP:n V edustajakokousta pidettiin Lontoossa 1907 huhtikuun 30. pstä toukokuun 19. päivään. Kokouksessa oli 336 osanottajaa, jotka edustivat 147 tuhatta puolueen jäsentä (46 tuhatta bolševikkia, 38 tuhatta menševikkiä, 25 tuhatta bundilaista, 25 tuhatta Puolan sosialidemokraattia, 13 tuhatta Latvian sosialidemokraattia). Edustajien joukossa oli 105 bolševikkia, 97 menševikkiä, 44 Puolan ja Liettuan Sosialidemokraatit -järjestön jäsentä sekä 29 Latvian sosialidemokraattisen puolueen jäsentä. Loput olivat Bundin sekä puolueen muiden järjestöjen edustajia.

Se päättäväinen taistelu, jota bolševikit olivat käyneet Leninin johdolla opportunistisia virtauksia ja niiden suvaitsemista vastaan, sekä puolueen jäsenistön keskuudessa suoritettu jatkuva selitystyö oli johtanut siihen, että suurten teollisuuskeskusten (Pietarin, Moskovan, Uralin, Ivanovo-Voznesenskin ym.) edustajat olivat enimmäkseen bolševikkeja. Menševikki-edustajia tuli puoluekokoukseen etupäässä maalais- ja käsiteollisuusseuduilta.

Bolševikkiedustajat esiintyivät edustajakokouksessa tiiviinä ryhmänä, johon kuuluivat V. I. Lenin, A. S. Bubnov, K. J. Vorošilov, J. F. Dubrovinski, M. N. Ljadov, J. V. Stalin, M. G. Tshakaja, S. G. Saumjan, J. M. Jaroslavski ym.

VSDTP:n V edustajakokouksen työhön osallistui myös suuri proletaarikirjailija A. M. Gorki. Gorki oli pysyvässä yhteydessä työväenliikkeeseen, bolševikkipuolueeseen. Todellisena kansan ystävä hän oli koko sydäimestään myötämielinen vallankumoukselle ja antoi hyvin suurta apua bolševikeille. V. I. Lenin antoi Gorkille suuren arvon ja ylläpiti monia vuosia läheistä yhteyttä häneen. Gorki esiintyi julkisesti useamminkin kuin keran menševikkejä vastaan, tuomitsi heidän opportunistisen linjansa, ruoski kadetteja ja liberaaleja, taisteli uhrautuvasti tsarismia vastaan.

Puolan ja Latvian sosialidemokraatit tukivat edustajakokouksessa bolševikkeja. Toisinaan näiden puolueiden edustajat kuitenkin horjuivat ja antoivat äänensä menševikeille.

Edustajakokous teki peruskysymyksissä bolševistiset päätökset, jotka määräisivät puolueen politiikan pitkäksi ajaksi eteenpäin.

Pääkysymyksenä edustajakokouksessa oli suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin. Sitä alusti V. I. Lenin.

Puolueet ilmensivät Venäjän tiettyjen yhteiskuntaluokkien intressejä. Bolševikkien ja menševikkien erilainen suhtautuminen ei-proletaarisiin puolueisiin määräsi samalla heidän kansansa vallankumouksen peruskysymyksiin nähden. V. I. Leninin mielestä oli käytävä säälimätöntä taistelua mustasotniaalaispuolueita („Venäjän kansan liittoa”, „Yhdistyneen aateliston neuvostoa” ynnä muita) ja suurmaanomistajien sekä porvariston puolueita („Lokakuun 17. päivän liittoa”, kauppa- ja teollisuuspuoluetta ym.) vastaan. Mitä tuli liberaalis-monarkistisen porvariston puolueeseen, kadettipuolueeseen, niin siinä suhteessa V. I. Lenin kehotti, että tätä puoluetta vastaan taisteltaessa paljastettaisiin varsinkin sen valheellinen kansanvaltaisuus, ettei annettaisi kadeteille mahdollisuutta viedä mukaansa talonpoikaistoa ja kaupunkien pikkuporvaristoa. Menševikit puolestaan kehottivat tekemään kadettien kanssa blokin Valtakunnanduumassa. Edustajakokouksessa V. I. Lenin paljasti kapitulaatiohenkiseksi tämän menševikkien taktiikan.

Aivan toisenlaisen arvion V. I. Lenin antoi trudovikeista, jota nimeä käytettiin silloin duuman ns. työryhmän jäsenistä. Tähän ryhmään kuului talonpoikien edustajia: puolueettomia, eserriä, kansansosialisteja. Nämä olivat kahden vaiheilla, alistuako liberaalien hegemoniaan vai ryhtyäkö päättäväisesti taistelemaan tilanherrojen maanomistusta ja feodaalista valtiota vastaan. V. I. Lenin kehotti osoittamaan työryhmän taantumuksellisen puolen, mutta piti samaan aikaan tarkoituksenmukaisena, että tietyissä olosuhteissa, työväenluokan ja talonpoikaiston taistellessa yhdessä tilanherroja ja itsevaltiutta vastaan, tehdään sopimuksia trudovikkien, pikkuporvarillisten kansanjoukkojen edustajien, kanssa.

Siitä, miten oli suhtauduttava porvarillisiin puolueisiin, edustajakokous hyväksyi bolševikkien ehdottaman päätöslauselman.

Menševikit kärsivät täydellisen tappion esittäessään ns. „työväen edustajakokous”-ideansa. Tämän idean esitti menševikki Axelrod, ja toiset huomattavat menševikit kannattivat sitä. He ehdottivat, että kutsuttaisiin koolle erilaisten työväenjärjestöjen edustajakokous ja että tässä edustajakokouksessa perustettaisiin „laajapohjainen työväenpuolue”, johon tulisivat kuulumaan sosialidemokraatit, eserrät ja anarkistit. Käytännössä se olisi merkinnyt VSDTP:n likvidoimista. Bolševikkien ehdotuksesta „työväen edustajakokous”-idea tuomittiin työväenliikkeelle ehdottomasti vahingollisena. Sekä Puolan (Rosa Luxemburgin johdolla) että Latvian sosialidemokraatit vastustivat „työväen edustajakokousta” yhdessä bolševikkien kanssa.

Bolševikit saavuttivat huomattavan voiton opportunisteista Valtakunnanduudessa noudatettavaa taktiikkaa koskevassa kysymyksessä. Edustajakokous päätti, että sosialidemokraattien toiminta Valtakunnanduudessa on alistettava palvelemaan duuman ulkopuolella käytyä taistelua, että duumaa on käytettävä ennen kaikkea puhujalavana tsaarin itsevaltiuden sekä porvariston sovittelupolitiikan paljastamiseksi, puolueen vallankumouksellisen ohjelman julistamiseksi ja tunnetuksi tekemiseksi.

Tämä oli proletariaatin edustajien parlamentarisessa toiminnassa uusi, vallankumouksellisen-marxilainen linja. Se oli esikuvana koko kansainväliselle työväenliikkeelle. Tämän linjan merkitys kasvoi erikoisen suureksi sen johdosta, että Länsi-Euroopan sosialidemokraatit luisuivat yhä enemmän opportunistin tielle, luopuivat vallankumouksellisesta taistelusta, juurruttivat työväenluokkaan sellaisia illuusioita, että valta voidaan vallata parlamentaarista tietä.

Edustajakokous hyväksyi niin ikään puolueen ja ammattiliittojen välisiä suhteita koskevassa kysymyksessä bolševikkien päätöslauselmaehdotuksen. Vallankumouksen seurauksena Venäjän ammattiyhdistysliike laajeni nopeasti. Maassa oli vuoden 1907 alkuun päästäessä lähes 650 ammattiliittoa. Vallankumouksellisen taistelun edistyminen riippui suuresti siitä, ketä ammattiliitot lähtisivät seuraamaan. Menševikit vaativat ammattiliittojen „puolueettomuutta”. Bolševikkien mielestä työläisiä oli kasvatettava proletariaatin luokkataistelun ja sosialististen tehtävien hengessä. V edustajakokous osoitti, että VSDTP:n kaikkien jäsenten on pyrittävä saamaan „ammattiliitot tunnustamaan sosdem. puolue aatteelliseksi johtajakseen...” („N K P ... päätöslauselmina”, I osa, s. 170).

Edustajakokous valitsi Keskuskomitean, jossa leniniläisen linjan kannattajat saivat enemmistön. Keskuskomiteaan tuli kuitenkin myös menševikkejä ja kansallisten sosialidemokraattisten järjestöjen edustajia, jotka horjuivat useasti bolševikkien ja menševikkien välillä. Ottaen huomioon, ettei eri suuntien edustajista muodostetun Keskuskomitean johtoon ollut luottamista, bolševikit pitivät edustajakokouksen aikana neuvottelun, jossa perustivat oman Bolševistisen keskuksensa.

Edustajakokouksessa saavutettu voitto ei pannut bolševikkien päätä pyörälle. V. I. Lenin tähdensi, ettei pidä ylvästellä tuloksilla, joita on saavutettu taistelussa opportunisteja vastaan, että edesspäin on vielä paljon taisteluja ja koettelemuksia.

Venäjän ensimmäinen vallankumous kesti lähes kaksi ja puoli vuotta. Vallankumous alkoi laantua varsinaisesti joulukuun aseellisen kapinan kukistuttua. Tämä vallankumouksen laantuminen tapahtui hitaasti, taisteluja käyden. Vuoden 1907 puoliväliin mennessä ilmeni, ettei työläisillä ja talonpojilla ollut kylliksi voimia voittaakseen tsaarivallan. Taantumus siirtyi ratkaisevaan hyökkäykseen.

Kesäkuun 3. p:nä 1907 tsaarin hallitus hajotti II Valtakunnanduuman. Duuman sosialidemokraattinen ryhmä vangittiin. Samaan aikaan annettiin uusi vaalilaki, joka takasi taantumuksellisille tilanherroille ja suurporvariston edustajille jakamattoman ylivallan III Valtakunnanduudessa.

Työväenjärjestöt lyötiin hajalle. Taantumus ryntäsi kaikella voimallaan bolševikkipuolueen kimppuun. Poliisiviranomaiset etsiskelivät erityisellä innolla V. I. Leniniä tehdäkseen hänestä selvää. Luotettavat ystävät varoittivat ajoissa V. I. Leniniä, ja hän siirtyi ulkomaille suorittamalla hengenvaarallisen matkan jätse Suomenlahden yli. Tällä toisella maanpakomatallaan hän oli vuoden 1917 huhtikuuhun saakka.

Venäjän ensimmäinen kansanvallankumous päättyi tappioon.

Eräänä vallankumouksen tappion syynä oli se, että Venäjän työväenluokka ei ollut vielä onnistunut luomaan kestäväää taisteluliittoa talonpoikaiston kanssa tsaarivaltaa vastaan. Talonpoikaiston liikehtiminen oli ollut hajanaista, se ei ollut kyllin järjestynyttä eikä päättäväistä. Huomattavimmat vallankumoukselliset talonpoikaislevottomuudet alkoivat vasta silloin, kun tsaarivalta oli jo tukahduttanut vallankumouksen tärkeimmät palopesäkkeet maan teollisuuskeskuksissa. Talonpoikien valta-osa, joka oli poliittisesti äärimmäisen takapajuista, luotti silloin vielä tsaariin. Eserrien ja kadettien vaikutuksesta johtuen talonpojat perustivat toiveensa tsaristiseen Valtakunnanduumaan. Myöskään sorrettujen kansojen työtätekevät joukot, joiden voimia hajottivat porvarilliset ja pikkuporvarilliset nationalistiset puolueet, eivät yhtyneet yksimieliseen vallankumoukselliseen rynnästykseen tsaarivaltaa vastaan.

Kaikki tämä vaikutti epäsuotuisasti myös armeijan käyttäytymiseen, sillä armeijan pääosan muodostivat sotilasmantteliin pukeutuneet talonpojat. Jos kohta muutamat joukko-osastot nousivatkin vastustamaan aktiivisesti itsevaltiutta, sotamiesten enemmistö pysyi uskollisena tsaarin hallitukselle ja täytti sen käskyt.

Työväenluokka esiintyi vallankumouksessa johtavana voimana. Mutta työläisetkään eivät toimineet riittävän yksimielisesti: muutamat työväen osastot nousivat taisteluun vasta sitten, kun proletariaatin kärkijoukko oli jo melkoisesti heikentynyt. Aseellinen taistelu muodostui luonteeltaan irrallisiksi paikallisiksi kapinoiksi, koska ei ollut yhteistä yleisvenäläistä keskusta johtamassa kapinaa.

Menševikkien hajaannusta ja sekasortoa aiheuttavan toiminnan vuoksi VSDTP ei ollut yhtenäinen. Bolševikit kamppailivat tavoitteenaan vallankumouksen kaikinainen laajentaminen, tsaarivallan kukistaminen aseellisen kapinan avulla, työväenluokan ja talonpoikaiston liiton lujittaminen, kadettiporvariston eristäminen, työläisten ja talonpoikien väliaikaisen vallankumoushallituksen muodostaminen. Menševikit kamppailivat

itsepintaisesti bolševikkien vallankumouksellista linjaa vastaan ja toimivat porvariston asiamiehinä työväenliikkeessä. VSDTP:n sisäinen rikkiinäisyys hajotti työväenluokan rivejä ja heikensi siten sen hyökkäystä. Näistä seikoista johtui, ettei proletariaatti kyennyt täyttämään täydellisesti ja loppuun saakka tehtävänsä vallankumouksen hegemonina eikä viemään vallankumousta voittoon.

Venäjän liberaalinen porvaristo teki lehmäkaupat tsaarivallan kanssa ja esitti vastavallankumouksellisessa voiman osaa.

Venäjän vallankumouksen tappiota joudutti lisäksi se finanssiapu, jota ulkomaisten imperialistit antoivat tsaarin hallitukselle peläten menettävänsä Venäjän teollisuuteen sijoittamansa pääomat ja vallankumouksen leviävän muihin maihin. Maailman imperialismi osoitti olevansa heti alusta pitäen Venäjän vallankumouksen vannoutunut vihollinen.

Japanin kanssa elokuussa 1905 solmittu rauha oli myös omiaan lujittamaan tsaarivallan asemaa.

Vaikka Venäjän ensimmäinen vallankumous kärsikin tappion, *itsevaltiusjärjestelmään oli isketty ensimmäinen halkeama*. Proletariaatti oli hankkinut sankarillisella taistelullaan sekä itselleen että koko kansalle joukon poliittisia ja taloudellisia parannuksia. Ensimmäisen kerran oli saatu Venäjällä, vaikkakin vain lyhyeksi ajaksi, sananvapaus, kokoontumis- ja yhdistymisvapaus, perustettu legaalinen työväenlehdistö, kulttuuri- ja valistusyhdistyksiä, ammatillisia järjestöjä.

Vallankumous oli pakottanut tsaarivallan antamaan ensimmäisen edustuslaitoksen — Valtakunnanduuman. Vaikka epädemokraattisesti valittu ja rajoitetut valtuudet omaava Valtakunnanduuma olikin tsaarivallan voimaton lisäke, bolševikit käyttivät sitä puhujalavanaan vallankumouksellisessa agitaatiotyössään ja paljastaessaan tsaarivaltaa sekä porvariston poliittisia puolueita.

Proletariaatti sai parannetuksi jonkin verran työehtojaan. Monilla teollisuuden aloilla korotettiin työläisten palkkoja. Talonpoikaisto sai vallankumouksen tuloksena lakkautetuksi maanlunastusmaksut sekä alennetuksi maan vuokra- ja myyntihintoja.

Mutta vallankumouksen päätarkoitus — tsarismien kukistaminen — jäi saavuttamatta. Vallankumous osoitti vakuuttavasti kansanjoukoille, että tsaarivallan järkyttäminen ei riitä, että se on hävitettävä kokonaan.

6. Vallankumouksen kansainvälinen merkitys

Vuosien 1905—1907 Venäjän vallankumous aloitti uuden aikakauden — mitä syvällisimpien poliittisten järjestysten ja vallankumouksellisten taistelujen aikakauden. Vallankumous oli antanut ensimmäisen iskun tsarismille, jonka edut olivat punou-

tuneet yhteen länsimaisen imperialismin etujen kanssa, ja heikentänyt siten koko imperialistista järjestelmää.

Vallankumouksesta alkoi uusi vaihe kansainvälisessä työväenliikkeessä, ja se myötävaikutti voimakkaasti siirtomaiden ja puolisiirtomaiden kansojen kansallisen vapausliikkeen kehittymiseen.

Vallankumous teki valtavan vaikutuksen Saksan, Ranskan, Italian, Itävalta-Unkarin, Romanian, Bulgarian ja muiden maiden proletariaattiin, herätti siinä lämmintä myötätuntoa ja sai siltä tukea. „Pariisin, vallankumouksen kaupungin työtätekevät”, sanottiin Venäjän proletaareille osoitetussa manifestissa, „ovat koko sydämestään teidän kannallanne ja kääntyvät puoleenne sanoin: Voitte luottaa meihin! Autamme teitä varmasti! Alas tsaarivalta! Alas riistäjät! Eläköön yhteiskunnallinen vallankumous!”

Äärettömän innostuneina ottivat Venäjän vallankumouksen vastaan sosialistisen ajattelusuunnan ranskalaiset edustajat J. Guesde, P. Lafargue, J. Jaurès ja Saksan sosialidemokratian tunnetut toimihenkilöt A. Bebel, R. Luxemburg, K. Liebknecht, F. Mehring, K. Zetkin. „Venäjän saavuttaessa vapauden vapautuvat samalla Preussi, Saksi, koko Saksa”, sanoi K. Liebknecht kehottaessaan saksalaisia työläisiä „astumaan Venäjän vallankumouksen lipun alle”.

Itävalta-Unkarin slaavilaisalueiden, erittäinkin Böömin, Määrin, Galitsian työtätekevät reagoivat vallankumoustahtumiin tavattoman kiihkeästi; slovenien ja horvattien kansallisessa vapausliikkeessä alkoi nousukausi. Itävalta-Unkarin suurimmissa teollisuuskeskuksissa — Wienissä, Budapestissä, Prahaassa, Lvovissa — puhkesi vuoden 1905 marraskuussa työtätekevien joukkomielenosoituksia, jotka huipentuivat eräissä tapauksissa avoimiksi kahakoiksi poliisivoimien kanssa. Laajan lakkoliikkeen vaikutuksesta Itävallan hallituksen oli pakko saattaa voimaan yleinen äänioikeus.

Bulgariassa alkoi Venäjän vallankumouksen vaikutuksesta sitkeä taloudellinen ja poliittinen taistelu, jota tesnjakit* johtivat.

Romanian työtätekevät tervehtivät palavasti panssarilaiva „Potjomkinin” vallankumouksellisia merimiehiä ja siten vallankumoukseen noussutta Venäjän kansaa. Moldovassa ja Valakiassa alkoi vuonna 1907 voimakas talonpoikaissiike.

Vastoin oikeistolaisten sosialidemokraatti- ja ammattiyhdistysjohtajien tahtoa Saksan, Italian, Itävalta-Unkarin sekä muiden maiden työläiset alkoivat yhä useammin turvautua poliittisiin lakkoihin.

Venäjän vallankumouksella oli tavattoman suuri merkitys

* *tesnjakit* — alkuaan Bulgarian sosialidemokraattisen puolueen vallankumouksellinen osa, vuodesta 1903 itsenäinen marxilainen puolue, Bulgarian kommunistisen puolueen edeltäjä. *Suom.*

Idän maiden kansalliselle vapausliikkeelle. Suurimmissa Idän maissa — Iraanissa, Turkissa ja Kiinassa — tapahtui vuosina 1905—1912 porvarillinen vallankumous. Intiassa, Afganistanissa, Indonesiassa ja muissa maissa alkoi kansallisen vapausliikkeen nousu. V. I. Lenin totesi, että vuoden 1905 mahtava kapina oli painanut syvät jäljet ja että sen vaikutus, joka ilmenee satojen miljoonien etenevänä liikkeenä, on lähtemätön.

Vuonna 1912 kukistettiin Kiinassa monarkistinen järjestelmä. Kiinan vallankumousta luonnehtiessaan V. I. Lenin puhui profeettallisesti suuresta kansasta, „joka osaa myös *taistella* Kiinan ikivanhoja sortajia vastaan eikä vain murehtia vuosisataista orjuuttaan, vain haaveilla vapaudesta ja tasa-arvoisuudesta” (Teokset, 18. osa, s. 149).

Vuoden 1905 jälkeen Idän maissa alkaneet demokraattiset vallankumoukset järkyttivät imperialismin siirtomaajärjestelmää.

Varsin tuntuvaksi II Internationalen opportunisteihin kohdistuneeksi iskuksi muodostui se taistelu, jota bolševikit kävivät saadakseen vallankumouksellisen ratkaisun sellaisiin Venäjän vallankumouksen peruskysymyksiin kuin työväenluokan puolueen johtoasema, työväenluokan ja talonpoikaiston liitto, proletariaatin hegemonia, proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellis-demokraattinen diktatuuri, porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kehittyminen sosialistiseksi, kansallisen vapausliikkeen johtaminen, vallankumouksellisen taistelun muodot ja keinot. Bolševikit kumosivat ne II Internationalen puolueissa vallinneet käsitykset, että porvariston hegemonia on kiertämätöntä porvarillisissa vallankumouksissa, että talonpoikaisto on taantumuksellista ja että porvarillisen ja sosialistisen vallankumouksen välillä on pitkä väliaika.

Bolševikkien taistelu opportunistia vastaan oli omiaan edistämään vallankumouksellisen ja reformistisen virtauksen rajankäyntiä Euroopan sosialidemokraattisissa puolueissa ja vasemmistovirtausten (Saksan vasemmistososialidemokraattien, Britannian sosialistisen puolueen vasemmiston ym.) muotoutumista ja kehitystä. Venäjän ensimmäisen vallankumouksen kokemukset auttoivat Bulgarian tesnjakkien sosialidemokraattista työväenpuoluetta pysymään vallankumouksellisella kannalla. Bolševikit kävivät esimerkillistä taistelua opportunistia vastaan ja antoivat näytteen siitä, miten valloitetaan vankka asema joukkojen keskuudessa.

V. I. Lenin, bolševikit paljastivat myös II Internationalen keskustalaiset. II Internationalen viralliset johtajat olivat omaksuneet keskustalaisen asenteen. He noudattivat opportunisteihin nähden sovittelu- ja myönnytysspolitiikkaa. V. I. Lenin kehotti tarmokkaasti Saksan sosialidemokraattien vasemmistoa katkaisemaan suhteensa ei ainoastaan reformisteihin, vaan myös keskustalaisiin.

LYHYITÄ YHTEENVETOJA

Venäjän ensimmäinen vallankumous oli mitä huomattavimpia tapahtumia, jolla oli valtava vaikutus maan ja kansainvälisen vallankumousliikkeen koko myöhäisempään kehitykseen. Vallankumous nostatti Venäjän laajat kansanjoukot tietoiseen luovaan vallankumoukselliseen toimintaan ja antoi niille runsaasti poliittista kokemusperäistä tietoutta.

„Tämän kauden jokainen kuukausi”, V. I. Lenin sanoi, „opetti poliittisen tiedon alkeita — niin joukoille kuin johtajille, niin luokille kuin puolueillekin — yhtä paljon kuin kokonainen vuosi ‚rauhallisen’ ‚perustuslaillisen’ kehityksen kaudella” (Teokset, 31. osa, s. 11).

Vallankumous todisti vakuuttavasti, että tsaarin itsevaltius ja sitten myös kapitalismin ies voidaan hävittää vain joukkojen vallankumouksellisen taistelun tietä, Venäjän sorrettujen kansojen yhteisen taistelun avulla.

Vallankumouksessa tuli esiin kunkin luokan ja puolueen toiminta, ilmenivät niiden pyrkimykset, niiden osuus ja merkitys maan elämässä. Kansanjoukot saivat nähdä, minkä puolesta kukin puolue taistelee, kenen luokkaetuja kukin niistä puolustaa.

Vallankumous osoitti havainnollisesti, että työväenluokan yhtenäisyys on vallankumouksen voiton tärkein edellytys.

Työtätekevä talonpoikaisto lähti kaikesta epäröinnistään huolimatta liikkeelle työväenluokan liittolaisena. Tosin tämä liitto oli vasta syntymisvaiheessaan, se oli vielä vaistonvarainen, muotoutumaton, useinkin tiedostamaton. Työläisten ja talonpoikien voimat olivat vielä hajanaisia, eivätkä ne olleet kyllin järjestyneitä.

Proletariaatti esiintyi ensi kerran historiassa porvarillisdemokraattisen vallankumouksen johtajana, hegemonina, riisti liberaaliselta porvaristolta kansanjoukkojen johdon. Siten proletariaatti todisti pystyvänsä johtamaan vallankumousta jopa silloinkin, kun se kapitalismin kehittymättömyyden vuoksi on määrällisesti vähemmistönä maan väestössä. Vallankumous todisti samalla demokraattiset talonpoikaisjoukot kykeneviksi auttamaan proletariaattia taistelussa voiton saavuttamiseksi. Vallankumous osoitti porvariston silminnähävästi vastavallankumoukselliseksi.

Venäjän ensimmäinen vallankumous osoitti, että maailman vallankumouksellisen liikkeen keskipiste oli siirtynyt Venäjälle ja Venäjän sankarillisesta proletariaatista tulleet koko maailman vallankumouksellisen proletariaatin kärkijoukko.

Venäjän ensimmäinen vallankumous nosti esiin uusia taistelukeinoja ja -muotoja, joita ei tunnettu aikaisemmissa vallankumouksissa. Ensimmäisen kerran turvaututtiin poliittiseen joukkolakkoon, joka muuttui sittemmin kapinaksi. Vallan-

kumouksen aikana muodostetut Työväen edustajain neuvostot eivät olleet vain kapinaelimiä, vaan myös proletariaatin ja talonpoikaiston vallankumouksellis-demokraattisen diktatuurin itumuotoja. Ne ennakoivat Neuvostovaltaa, joka pystytettiin maassamme Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voiton tuloksena.

Ukrainan, Valko-Venäjän, Puolan, Baltian maiden, Taka-Kaukasian, Keski-Aasian ja tsaristisen Venäjän muiden reuna-alueiden työläiset ja talonpojat taistelivat koko vallankumouksen ajan sankarillisesti venäläisten työläisten ja talonpoikien rinnalla tsaarivaltaa ja tilanherroja vastaan. Vallankumouksen antamat kokemukset vahvistavat sen, että proletariaatin johtama ja Venäjän kaikkien kansallisuuksien työtätekeviä yhdistävä taisteluliitto kansallisen ja yhteiskunnallisen vapauden saavuttamiseksi on sekä välttämätön että mahdollinen.

Tällä kaudella V. I. Lenin käsitteli vallankumouksen tärkeimpiä kysymyksiä ja viitoitti sen linjan, jota työväenluokan puolueen on noudatettava taisteltaessa vallankumouksen voiton puolesta.

Vallankumousvuodet muodostuivat kahden poliittisen linjan — bolševistisen ja menševistisen linjan — koetinkiveksi. Vallankumoustaistelun kulku vahvisti oikeiksi bolševikkien strategisen suunnitelman ja taktiikan.

Mitä tärkeimmäksi merkkitapahtumaksi puolueen elämässä muodostui III edustajakokous, joka antoi vallankumouksen luonteesta ja liikkeellepanevista voimista marxilais-leniniläisen määritelmän. Edustajakokous antoi puolueelle vallankumouksellis-marxilaisen strategisen suunnitelman ja taktillisen linjan, jotka erosivat perin pohjin menševikkien opportunistisista kannanotoista. Edustajakokous hyväksyi sääntöjen ensimmäisen pykälän sanamuodoksi Leninin ehdottaman sanamuodon, millä oli tärkeä merkitys puolueen lujittamisen kannalta.

Vallankumouksen etuja, työväenluokan yhtenäisyyden etuja silmälläpitäen useat kansalliset sosialidemokraattiset puolueet yhdistyivät IV (yhdistävässä) edustajakokouksessa VSDTP:n puitteissa V. I. Leninin esittämien proletaarisen internationalismin periaatteiden pohjalla. Mitä taas tulee yhdistymiseen menševikkien kanssa, niin edustajakokous sai aikaan ainoastaan muodollisen bolševikkien ja menševikkien yhdistymisen VSDTP:n puitteissa näiden ryhmien välillä vallinneiden syvällisten periaatteellisten erimielisyyksien takia.

VSDTP:n V edustajakokous hyväksyi bolševistiset päätöslauselmat sellaisista ensiarvoisen tärkeistä kysymyksistä kuin suhtautuminen porvarillisiin puolueisiin, ammattiliitot ja ns. „työväen edustajakokous”. Edustajakokouksen päätöksissä ja edustajakokouksessa ilmenneissä voimasuhteissa heijastuivat leniniläisten aatteiden menestyksellinen leviäminen, bolševikkien hankkima joukkojen kannatus.

Vallankumousvuodet muodostuivat bolševikkipuolueelle huomattavaksi poliittiseksi kouluksi, samalla kun puolue sai runsaasti käytännöllistä kokemusta organisatorisesta joukkotyöstä. Kun bolševikit ennen vuotta 1905 olivat tunnettuja vain verraten suppeissa piireissä, niin vallankumous teki heidät tunnetuiksi laajoille kansanjoukoille. Puolueesta tuli joukkopuolue. Bolševikit taistelivat uhrautuvasti kansan etujen puolesta, olivat mukana siellä, missä taistelu oli kiihkeintä ja vaara suurin. Kaikki tämä painoi syvän jäljen kansanjoukkojen tietoisuuteen ja vaikutti myöhemmin Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen kulkuun.

„Ilman sellaista ‚kenraaliharjoitusta‘, jollainen oli vuosi 1905, vuoden 1917 vallankumous, niin helmikuun porvärillinen kuin Lokakuun proletaarinenkaan, ei olisi ollut mahdollinen” (V. I. Lenin, Teokset, 29. osa, s. 284).